

Economisch-Statistische Berichten

Voetbalprognoses

★

Mr. K. P. van 'der Mandele
Een sprong in het duister

★

Mr. J. Hissink
Ambtenarenpensioenen en Algemene
Ouderdomswet

★

Drs. Th. J. A. Smulders
De bestedingsbeperking

★

M. Fraenkel
De aankopen van textielgoederen in
Nederland in 1956 en 1957

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2073

WOENSDAG 20 MAART 1957

SERVICEBUREAU
VOOR MECHANISCHE
ADMINISTRATIE

SLUITER

Telefoon-
nummers
41331
en
45912

stelt bedrijven, welke niet over een
eigen ponskaarteninstallatie
beschikken, in de gelegenheid
toch van de voordelen van het
ponskaartensysteem te profiteren.

NIEUWE HERENGRACHT 31, AMSTERDAM-C.

Waardepapier

EFFECTEN CHEQUES

*

BOEK-, STAAL-, STEEN- EN OFFSETDRUKKERIJ

C. Chevalier

Rotterdam, Piekstraat 24, Tel. K 1800-77700 (3 lijnen)

Pensioen- voorzieningen

Adviezen op het gebied van:

statuten en reglementen

*belegging in
vaste-rentedragende waarden*

zelfstandige aandelenbelegging

rendementsverbetering

risicodekking

Het Bureau voor
Pensioenfondsen van
DE TWENTSCHE BANK

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage

Delft - Schiedam - Vlaardingen

Alblasserdam

*Beheer en administratie
van vermogens
Executele en bewind-
voering*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postchèque-rekening
260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Speciale nummers f. 2.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgave van
redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg;
Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Timbergen;
F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct
Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon. — COMMISSIE VAN
ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de
Wilmars; J. van Tichelen; E. Vandeputte; A. Vlerick.

Voetbalprognoses

Naast de dagelijkse weer- en de periodieke conjunctuurvoorspellingen zijn tegenwoordig prognoses van de uitslagen van voetbalwedstrijden zeer actueel. De voetbalpools geven vele honderdduizenden, met de mogelijkheid een geldprijs te winnen, de gelegenheid hun profetische gaven te tonen. In Engeland werd voor deze „gok” in 1955 ruim 0,5 pCt. van de totale consumptieve uitgaven besteed, terwijl in Nederland tot nu toe in het seizoen 1956/57 zeker f. 10 mln. voor voetbalpools werd uitgegeven. Teneinde de prognosticus informatie te verschaffen geeft een tiental dagbladen en periodieken, naast andere gegevens, regelmatig eenduidige prognoses omtrent het voetbalgebeuren op een naderende speeldag. Voor een overwinning van de thuisclub schrijft men A of 1, voor een nederlaag B of 2 en voor een gelijkspel C of 3.

Het Econometrisch Instituut van de Nederlandsche Economische Hoogeschool heeft, in het kader van een uitvoerig onderzoek naar voorspellingsgewoonten en -fouten van ondernemers van diverse bedrijfstakken bij conjunctuurtests, getracht na te gaan of de prognoses van sportjournalisten aan dezelfde of soortgelijke regels

H en J betrokken hun voorspellingen slechts op het seizoen 1956/57, terwijl zowel in 1955/56 niet alle 612, als in 1956/57 niet alle 488 wedstrijden door elke voorspeller werden voorspeld. Dienovereenkomstige correcties werden dan ook aangebracht. Het blijkt nu, dat de prognostici elkaar in beide seizoenen voor alle wedstrijden tezamen weinig ontlieden en in 1955/56 een totaalscore van 46,3 tot 49,2 pCt. behaalden, terwijl deze in 1956/57 lag tussen 41,2 en 48,6 pCt. voor negen voorspellers. Als men een deelscore voor 1955/56 berekent, waarbij dus gelijke perioden (tweederde van het seizoen) kunnen worden vergeleken, dan zijn de resultaten 44,1 tot 47,7 pCt. Dit is een illustratie van het feit, dat in het middenseizoen het slechtst voorspeld is, terwijl — zoals mij ook is gebleken — het begin en einde van het seizoen weinig verschil in, relatief hogere, voorspellingssuccessen geven.

Het succes der journalisten is dus niet groot, vooral als men weet dat 46 pCt. der wedstrijden in een overwinning van de thuisclub eindigt en een voortdurend invullen van een 1 een succes van 46 pCt. (sic.) zou verzekeren over het gehele jaar! Naast deze vrij ondeskundige, doch even

Voorspellingsresultaten
(in pCt.)

	Sportjournalisten										Overige		
	A	B	C	D	E	F	G	H	J	M	N	O	
Totaalscore 1955/56	48,9	47,4	46,7	49,2	47,2	46,3	48,9	—	—	51,1	49,2	49,6	
Totaalscore 1956/57	44,9	41,2	46,7	44,1	45,5	43,6	48,6	41,4	43,2	46,3	46,1	46,8	
Deelscore 1955/56	47,2	44,1	44,1	47,7	46,6	44,8	46,5	—	—	50,3	46,5	47,2	

gehoorzamen. Een enkel resultaat van de analyse der prognoses van deze op sportgebied deskundig geachte voorspellers zal in het onderstaande worden weergegeven. Een deelnemer aan een voetbalpool moet, naar de ervaring heeft geleerd, minstens 80 pCt. van de uitslagen goed voorspellen, wil hij voor een tweede prijs in aanmerking komen. Voor een hoofdprijs dient dat 95 à 100 pCt. te zijn. Het blijkt dan dat door de sportjournalisten in het seizoen 1955/56 voor de Hoofdklassen A en B van de K.N.V.B. als hoogste score op twee van de drie en dertig beschouwde speeldagen éénmaal 83 pCt. (15 uit 18) werd behaald. In het seizoen 1956/57 was die hoogste score voor de Eredivisie en de Eerste Divisies A en B tot en met 17 februari 1957 68 pCt. (15 uit 22), welk resultaat telkens éénmaal op drie van de tweeëntwintig beschouwde speeldagen werd bereikt.

In de tabel zijn de voorspellingsresultaten van negen sportjournalisten, t.w. die van het Algemeen Dagblad, (A, B, C en D), de AVRO-Radiobode (E), de VPRO-Vrije Geluiden (F), de Telegraaf (G), Het Parool (H) en de VARA-Radiogids (J) weergegeven. De voorspellers

succesrijke, methode kan men ook gaan extrapoleren, d.w.z. voorspellen op grond van de ranglijstverhoudingen. Onder N is het resultaat weergegeven, dat verkregen wordt, wanneer men zich baseert op een ranglijst naar verliespunten — maximaal te behalen minus behaalde winstpunten — en stelt: wie aldus hoger op de ranglijst staat, wint. In O is hetzelfde criterium gehanteerd op grond van gemiddelde winstpunten. Deze extrapolatiemethoden die geen rekening houden met de mogelijkheid van gelijk spel, geven een iets beter resultaat dan het gemiddelde der journalisten, doch het verschil is uiterst klein. Ten slotte is onder M een samengestelde sportjournalistenprognose, een soort gemiddelde van de individuele voorspellingen, opgenomen. Deze prognoses geven voor 1955/56 de hoogste scores en in 1956/57 liggen zij rond het gemiddelde.

Uit het voorgaande mag men wel concluderen, dat: 1 de „profetische gaven” der voorspellers niet veel uiteenlopen; 2 de sportjournalist bij deelneming aan de voetbalpool zelden een prijs zal winnen; 3 automatisch toegepaste methoden, zonder enig verder inzicht, even goede of slechte resultaten leveren.

Rotterdam.

D. B. JOCHEMS, econ. drs.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Voetbalprognoses, door Drs. D. B. Jochems	223	Boekbesprekingen:	
Een sprong in het duister, door Mr. K. P. van der Mandele	224	Drs. F. W. Dirker e.a.: „De industrialisatie en ons volk”, bespr. door E. van Cleeff.	237
Ambtenarenpensioenen en Algemene Ouderdomswet, door Mr. J. Hissink	229	„Fiscaal arrestenboekje”, besproken door Drs. B. W. Buenk	238
De bestedingsbeperking, door Drs. Th. J. A. Smulders	233	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	238
De aankopen van textielgoederen in Nederland in 1956 en 1957, door M. Fraenkel	236	Notities:	
		Engelse grammofoonplaten	232

In dit artikel wordt de vraag aan de orde gesteld, wat de gevolgen voor Nederland zouden zijn, indien de plannen inzake de Gemeenschappelijke Markt in de huidige vorm zouden worden aanvaard. Daartoe staat schrijver eerst stil bij het verschijnsel van de douane-unie als zodanig. Vervolgens wordt ingegaan op de betekenis van een douane-unie voor West-Europa en onderzocht in welke mate het verdragswerk te Brussel het begrip douane-unie dekt en welke betekenis daaraan moet worden gehecht. Ten slotte vraagt schrijver zich af, of Nederland het verdrag tot iedere prijs dient te aanvaarden. Nauwkeurige afweging van alle voor- en nadelen van de positie binnen en buiten de markt zou daarvoor nodig zijn. Schrijver is daarom van mening, dat alleen wanneer Nederland de mogelijkheid van niet-aanvaarding van het verdrag in overweging neemt, het in staat zal zijn een objectief oordeel over het verdrag als zodanig te vellen.

Een sprong in het duister

Over de plannen en over de onderhandelingen inzake de Gemeenschappelijke Markt heeft lang een sluier gehangen. Er werd door commissies en delegaties — dat was wel bekend — naarstig en met toewijding aan het plan-Spaak gearbeid; de Regering had bevorderd dat een sub-commissie van de S.-E.R. gekozen uit het bedrijfsleven haar adviezen zou geven over dit ontwerp-verdrag voor een „*marché cummun*”. Maar alles bleef in de strikt vertrouwelijke sfeer.

Tegen het einde van het vorig jaar, toen de behandeling op ministerniveau in het zicht kwam, begon Spaak zelf aan het rad te draaien en wel in steeds grotere vaart. Het geheimzinnige verdween en in steeds ruimere kring begon men de gevaren van het verdrag voor onze economie te onderkennen en onze Regering zelf begon de bezwaren aan het grote doel verbonden zeer duidelijk te zien.

Zij kwam daarbij in een moeilijke positie. Aan de ene kant wilde zij niets liever dan „Europees” blijven, wetende ook, dat dit de wens van een groot deel van de bevolking is, zich ook herinnerende dat de eerste plannen over een „*common market*” tussen de zes landen door Nederlandse Ministers waren opgeworpen.

Maar konden de plannen in *deze* vorm worden aanvaard? Immers neen. En zo toog onze Regering met haar staf naar Brussel en Parijs om te trachten, met behoud van het beginsel, het verdrag zo gewijzigd te krijgen dat het althans discutabel zou worden en van al te grote gevaren zou worden gezuiverd. *Deze taak hebben onze Ministers en hun delegaties met inzet van al hun krachten volbracht.*

Maar dan komt de vraag, die wij ons stellen moeten. Mag dit ontwerp-verdrag door onze Regering uiteindelijk worden geparafeerd en door ons Parlement worden geratificeerd?

Wanneer wij een analyse van het verdragswerk bij de nog altijd niet volledige kennis van wat er uit de bus zal komen willen ondernemen, dan kan deze wellicht het best geschieden door eerst een ogenblik stil te staan bij het verschijnsel van de douane-unie als zodanig, om vervolgens na te gaan wat een douane-unie in West-Europa kan betekenen. Ten slotte zullen wij dan uiteraard moeten onderzoeken in welke mate het verdragswerk te Brussel het begrip douane-unie dekt en welke betekenis daaraan moet worden gehecht.

§

De — men zou het kunnen noemen technologische — grondgedachte van de douane-unie is in feite zeer eenvoudig. Het grote aandeel van de vaste kosten in de moderne, gemechaniseerde produktie drijft tot de vervaardiging van zo groot mogelijke series, waardoor de kosten per eenheid produkt steeds lager komen te liggen. In een dergelijke constellatie komt alles er dus op aan grote afzetmarkten van een zo stabiel mogelijke aard te creëren.

Het opheffen van handelsbelemmeringen — zo men wil het scheppen van een douane-unie — is een van de middelen om zulk een grote afzetmarkt te verkrijgen. Maar dit is natuurlijk niet voldoende. Het opheffen van tariefmuren en contingenten geschiedt met de bedoeling, dat daardoor op de aldus gecreëerde grotere markt bepaalde veranderingen in het produktiepatroon plaats grijpen. Er moet een *specialisatie* in de produktie optreden, d.w.z. de bevoorradiging van de nieuwe, grotere markt met bepaalde produkten moet voortaan van een of enkele produktiecentra uit plaatsvinden, en wel dié produktiecentra, welke het bedoelde artikel het best en het goedkoopst kunnen voortbrengen. Grotere produktieseries geven dan de mogelijkheid van nieuwe produktietechnieken en van grotere mechanisatie. De kosten per eenheid produkt dalen, de produktiviteit zal stijgen en de welvaart zal toenemen.

Tegenover deze voordelen staan ook nadelen. De nadelen zijn gelegen in het feit, dat een douane-unie, d.w.z. de opheffing van handelsbelemmeringen tussen een beperkt aantal landen, altijd iets willekeurigs heeft. De goederenuitwisseling tussen dit beperkte aantal landen wordt bevoordeeld in vergelijking met de goederenuitwisseling met de landen die buiten de douane-unie blijven. Er ontstaat een zgn. „*deflexion of trade*”, doordat de handel met de partners in de douane-unie gedeeltelijk in de plaats komt voor de handel met buiten de douane-unie gelegen landen.

Uiteraard kunnen daardoor in bepaalde gevallen activiteiten als internationale handel, scheepvaart en zeehavens worden getroffen. Belangrijker is echter wellicht het argument, dat deze „*deflexion of trade*” een algemeen economisch nadeel kan betekenen. Zij brengt immers tot uitdrukking, dat een gevestigde internationale produktiespecialisatie op bredere basis wordt verstoord. Het is daarbij volstrekt niet zeker, zeker niet, als men aanneemt, dat de

uitgangssituatie harmonisch is gegroeid, dat de produktie in het land dat de preferentiële behandeling verkrijgt, ook inderdaad de meest rationele is en dus verdient te worden gestimuleerd ten koste van de produktie in andere landen.

Het behoeft wel geen betoog, dat deze afbuiging van handelsstromen sterker wordt naarmate het gemeenschappelijke douanetarief tegenover de zgn. „derde” landen hoger komt te liggen. Dié partners van de douane-unie die vroeger een relatief laag tarief hadden, maar na sluiting van de unie, het hogere gemiddelde zgn. „buitentarief” moeten toepassen, worden door de „deflexion of trade” het sterkst getroffen.

Natuurlijk zijn ook tegenover deze argumentatie andere overwegingen aangevoerd. Men erkent het nadeel, gelegen in de discriminatoire werking van de douane-unie, doch stelt daar tegenover, dat de dynamiek van de grotere markt een welvaartsvermeerdering kan oproepen, welke de genoemde nadelen verre zal overvleugelen.

Maar geheel en al kan men daarmee toch niet wegwuiven de spanning tussen enerzijds de wenselijkheid van een produktiespecialisatie welke een zo groot mogelijk deel van de wereld omvat en anderzijds de op regionale of continentale basis opgetrokken douanegebieden welke door min of meer hoge tariefmuren van de rest van de wereld zijn gescheiden.

Wij stappen hiermede van de enigszins theoretische beschouwingen over de douane-unies af en komen tot de projecten waarmede wij in West-Europa thans doende zijn.

Over de wenselijkheid de handelsbelemmeringen tussen de landen van West-Europa uit de weg te ruimen bestaat sedert het einde van de tweede wereldoorlog vrijwel eenstemmigheid. De Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, die in 1948 begon te werken, heeft op dit gebied belangrijke resultaten bereikt. De kwantitatieve invoerrestricties zijn op vele terreinen van handel voor het overgrote deel uit de weg geruimd. Het onderlinge betalingsverkeer tussen de landen van Europa is door de Europese Betalings Unie zeer vergemakkelijkt. Er is geen twijfel aan, dat door het opruimen van vele van deze kunstmatige en zeer restrictieve regelingen de onderlinge goederenuitwisseling tussen de landen van Europa grote impulsen heeft ontvangen.

De laatste jaren is echter gebleken, dat er als het ware een residu aan restricties is — kwantitatieve restricties in de vorm van contingenten, kwalitatieve restricties in de vorm van douanetarieven — dat zich niet uit de weg laat ruimen, en dat er verder een zeker punt is in de regeling van het onderling betalingsverkeer, waaraan wij niet voorbijkomen en waardoor wij de volledige convertibiliteit van de munten niet tot stand kunnen brengen.

Er zal een bijzondere krachtsinspanning voor nodig zijn om deze laatste en dikwijls zeer taaie handelsbelemmeringen uit de weg te ruimen. Een ding moeten wij daarbij wel goed bedenken. Achter deze restricties, die thans de intra-Europese handel nog belemmeren, staan vaak zeer harde economische of politieke realiteiten. Het is een harde economische realiteit, dat de landbouw in vele Europese landen onrendabel werkt, door allerlei kunstgrepen en beschermingen onttrokken wordt aan de rationalisatietendentie, welke in de concurrentie tussen de zelfstandige ondernemers ligt besloten. Het is een even harde economische realiteit, dat in enkele landen van Europa reeds sedert vele jaren en tot op de huidige dag toe de inflatie zich

nu eens sluipend dan weer hollend voortbeweegt en dat de economische en monetaire politiek van die landen — door welke politieke of economische constellatie dan ook gedwongen — niet bij machte is daaraan een einde te maken.

Het zijn ten slotte harde politieke feiten, dat Frankrijk zijn engagementen heeft in de overzeese gebiedsdelen en in de overzeese departementen, engagementen die het land een enorme last opleggen, en dat Duitsland in tweeën gespleten is, waardoor het is gedwongen bepaalde delen van zijn economie op speciale wijze te belasten.

Wanneer wij nu spreken van de speciale krachtsinspanning waartoe West-Europa zal moeten komen, dan wil het ons voorkomen, dat wij in de eerste plaats moeten trachten in een geest van Europese solidariteit de oorzaken van de thans nog heersende moeilijkheden uit de weg te ruimen. Dit nu zal niet zonder meer kunnen geschieden door het sluiten van een nieuw verdrag. Er zal verandering moeten worden gebracht in de feiten die hiervoor zijn genoemd. Vele daarvan kunnen worden gewijzigd door een koersverandering in de nationale politiek van de landen van Europa. Sanering van de landbouw in de betrokken landen, sanering van het transportwezen, sanering van de overheidsfinanciën, aanvaarding van een gezonde monetaire politiek gericht op het handhaven van het monetaire evenwicht — om maar eens enkele voorbeelden te noemen — kunnen slechts door de regeringen van de Europese landen zelve worden tot stand gebracht. Zij zijn voorwaarde voor het slagen van iedere poging om een gemeenschappelijke markt tot stand te brengen. Een verdrag om de onderlinge handelsbelemmeringen op te ruimen, al bevat het ook nog zulke plechtige afspraken en nog zulke fraaie beginselverklaringen, kan ons hierbij niet uit de nood redden. De wil en de mogelijkheid om een gezonde economie op te bouwen moeten in ieder van de Europese landen aanwezig zijn om een douane-unie tot een bestendig bouwwerk te maken.

Men versta ons goed. Wij willen aan een verdrag om tot een gemeenschappelijke Europese markt te komen volstrekt niet alle betekenis ontzeggen. Er kan zeker een stimulerende werking uitgaan van een geforceerde liberalisering van de goederenuitwisseling tussen de landen van West-Europa. Misschien worden onder de invloed van zulk een liberalisering sanerende maatregelen getroffen, die anders achterwege zouden zijn gebleven. Door onderlinge hulp kan wellicht ook het een en ander worden gedaan.

Veel is daarbij echter afhankelijk van de omvang en de nauwkeurigheid van de verplichtingen, welke de ledenstaten op zich nemen. Is veel in het vage gelaten en zijn er vele ontsnappingsclausules, dan zal zulk een verdrag weinig kunnen betekenen voor het wegnemen van de werkelijke oorzaken van de Europese achterstand in de wereld. De betekenis van een verdrag tot oprichting van een gemeenschappelijke markt mag, men dus, naar ons oordeel, op zichzelf niet te hoog schatten.

Daarvoor bestaat nog een andere grond dan de hiervoor genoemde. Door opheffing van de invoerbepalingen tussen een aantal Europese landen ontstaat weliswaar een grote markt, maar toch niet zonder meer een markt van het Amerikaanse type. Historische ontwikkelingen zijn immers niet te ontkennen. Europa kenmerkt zich nu eenmaal op alle gebieden des levens — het ethnologische, het culturele en het economische — door een bijzonder sterke differentiatie. Deze differentiatie is in zeker opzicht ook onze kracht. In het economische is zij juist datgene wat het Europese produktiepatroon van het Amerikaanse onderscheidt. De

vraag kan worden gesteld, of de Europese produktie zich niet juist in toenemende mate in deze gedifferentieerde richting zal moeten blijven ontwikkelen. Een rijk gedifferentieerde produktie van hoge kwaliteit kan Europa op de markten van de wereld een stevige exportpositie verschaffen, omdat hierdoor een veel genuanceerder aanpassing aan de vraag mogelijk is dan een typisch op massaproductie georiënteerde economie kan leveren. Zwitserland lijkt wat dat betreft een voorbeeld te zijn van wat Europese kwaliteitsproduktie kan bereiken. Men kan het probleem ook aldus stellen: is in het kader van de wereldwijde arbeidsverdeling aan de Europese economie misschien niet een bepaalde functie toebedeeld, duidelijk onderscheiden van die van de Amerikaanse economie? En brengt dat niet met zich, dat men van de instelling van een douane-unie geen fundamentele veranderingen in het produktiepatroon moet verwachten, afgezien nog van de mogelijkheid, dat zulk een fundamentele verandering — mits maar de banden met de economie van de gehele wereld worden gehandhaafd en geen protectionistische afsluiting wordt beoogd — niet eens gewenst zou zijn?

Opnieuw moeten wij waarschuwen tegen een mogelijke misvatting. Ook al kan men wellicht stellen, dat het Europese produktiepatroon én *historisch* én *sociaal* én *economisch* een datum is, dan betekent dat natuurlijk niet, dat niet met inspanning van alle krachten moet worden gepoogd dit produktie-apparaat steeds te verbeteren, te versterken, te moderniseren en hiervoor een zo gunstig mogelijk klimaat te scheppen. Daardoor alleen immers kunnen produktiviteit en welvaart stijgen.

Ontwikkeling van wetenschap en onderwijs, een doelmatige organisatie van het economisch leven met gebruikmaking van de rationaliserende kracht van de concurrentie tussen vrije ondernemers, bevordering van besparingen en investeringen, stimulering van de export, ontplooiing van nieuwe technieken zijn middelen daartoe. In deze reeks behoort ook het opheffen van handelsbelemmeringen tussen zoveel mogelijk landen. Een douane-unie kan zeker ook een gunstig effect hebben en haar verwezenlijking zal men daarom moeten nastreven. Panacée tegen alle kwalen kan zij echter geenszins zijn en er is onzes inziens geen grond voor om nu juist op deze schakel in de ketting alle hoop voor de toekomst van de Europese economie te richten. Daarin schuilt bovendien het gevaar dat onze aandacht van andere op zijn minst even belangrijke problemen wordt afgeleid en dat wij menen al veel, zeer veel te hebben gedaan, als wij de douanetarieven tussen bepaalde landen hebben verlaagd of afgeschaft.

§

Wij geloven in het voorgaande te hebben aangegeven wat wij in algemene zin van een douane-unie in West-Europa wél en niet mogen en kunnen verwachten. Thans zouden wij nog een ogenblik willen stilstaan bij het eigenlijke verdragswerk, dat te Brussel is verricht en willen nagaan hoe wij dit in het licht van het voorgaande moeten beoordelen.

De eerste vraag daarbij is in hoeverre het huidige verdrag in een werkelijke gemeenschappelijke markt voorziet, d.w.z. in hoeverre vrije circulatie van goederen en diensten en van personen en kapitaal binnen de gemeenschap zal zijn verzekerd.

Wat over dit punt tot nu toe is bekend geworden kan ons, geloven wij, niet zeer blijmoedig stemmen. Twee — zeker voor Nederland — belangrijke sectoren van het economisch

leven, nl. landbouw en transportwezen, zullen in feite in het verdrag geen enkele garantie vinden, dat hun produkten en diensten vrij over de gehele gemeenschappelijke markt kunnen worden geleverd. Allerlei speciale bepalingen maken het mogelijk, de huidige beschermingspolitiek voort te zetten en hier en daar schuilt het zeer reële gevaar, dat ons land meegetrokken wordt in een ongewenste politiek welke door andere Europese landen in deze sectoren wordt bedreven.

Maar bovendien heeft een belangrijk onderdeel van de gemeenschappelijke markt — nl. Frankrijk — voor zijn gehele handelsbeweging het beginsel van de douane-unie voor onbepaalde tijd opgeschort door de handhaving van een „régime spécial” te verlangen. Dit betekent, dat — zolang de Franse betalingsbalans niet ten minste 1 jaar in evenwicht is en zolang het land niet over voldoende monetaire reserves beschikt (dit laatste eventueel bij wege van arbitrage vast te stellen) — Frankrijk zijn bijzondere invoerrechten (taxes de compensation) en zijn export-subsidies bij invoer uit en bij export naar de landen van de toekomstige gemeenschap zal mogen behouden. Men kan dus moeilijk volhouden, dat de zekerheid bestaat, dat zelfs na de voorziene overgangperiode van 12 à 15 jaar een volledige vrije uitwisseling van goederen en diensten zal zijn verkregen.

Een andere gewichtige vraag is hoe het verdrag de verhouding ten opzichte van landen buiten de gemeenschap zal regelen. Deze verhouding zal in de eerste plaats worden beheerst door de regeling, ontworpen voor het zgn. buitentarief. Dit gemeenschappelijke buitentarief zal in vele gevallen aanzienlijk hoger zijn dan de douanetarieven van Benelux en Duitsland. Protectionistische invloeden, met name van Franse zijde, hebben zich hierbij ernstig doen gevoelen. De overeenkomst over het toetreden van de Franse overzeese gebiedsdelen heeft de situatie nog verscherpt doordat is toegestemd in hoge buitentarieven voor produkten als koffie, cacao, rubber, banaanen en zuidvruchten.

Wij hebben in de aanvang reeds gesteld, dat een douane-unie op zichzelf reeds een discriminatoir element ten opzichte van niet tot de unie behorende landen inhoudt. Wat thans op het gebied van het buitentarief is tot stand gekomen verscherpt deze discriminatie in hoge mate. Engeland, Canada, de Verenigde Staten, Portugal, Japan, Brazilië hebben aan hun ongerustheid ter zake reeds uitdrukking gegeven. Het zal nog moeten worden afgewacht of niet een meerderheid van de partners in het General Agreement on Tariffs and Trade van mening zal zijn, dat het nieuwe gemeenschappelijke buitentarief niet aan de vereisten met betrekking tot de zgn. „general incidence” voldoet en derhalve niet zou kunnen worden aanvaard.

En dan is er nog een laatste gewichtige vraag die men naar ons oordeel moet opwerpen. Zullen in het verdrag bepalingen worden opgenomen waardoor verzekerd is, dat ieder van de aangesloten landen een politiek op economisch, monetair, agrarisch en sociaal gebied zal voeren, welke is gericht op gezondmaking van de economie van het land? Met andere woorden: is niet het gevaar gecreëerd, dat een of meer landen van de unie zich bij voortduring blijven overgeven bijv. aan een inflatoire monetaire politiek, waardoor ten slotte geen andere uitweg meer zou vrijblijven dan óf deze inflatie zich laten uitbreiden tot geheel West-Europa óf door wederinvoering van restricties de betalingsbalans

van de zwakke broeder weer in evenwicht te brengen?

Het verdrag nu zal onvoldoende garanties van de bedoelde aard bevatten. Ieder van de leden-staten zal zelfstandig blijven, bijv. op het gebied van de monetaire politiek. Daarmede is het bouwwerk wel uitermate wankel geworden en in zijn fundamenten aangetast. Wij stellen er prijs op op deze plaats Prof. Wilhelm Röpke te citeren, die in de „Neue Zürcher Zeitung” van 17 februari jl. schreef:

„hoe is de vrijhandel mogelijk tussen Europese landen, die door hun interne economische politiek inflatoire druk toelaten, welke het externe economische evenwicht verstoort, en die daardoor voorwaarden scheppen, volkomen in strijd met de vrije inwisselbaarheid van hun valuta?

Dit probleem heeft men tot dusver niet kunnen oplossen, ook niet met behulp van de Europese Betalings Unie. Het is zelfs zó, dat deze E.B.U. slechts in stand gehouden kan worden, niet alleen door vergrijpen tegen het vrije handelsverkeer waarbij Frankrijk de kroon spant, maar ook door een gestadige, op de duur echter niet te continueren goud- en deviezenstroom uit de landen waar de inflatoire druk het sterkst is naar landen waar deze het geringst is. Ten slotte wordt de E.B.U. nog op de been gehouden door het scheppen van krediet door de voornaamste crediteurlanden, in de eerste plaats West-Duitsland”.

Wij moeten er ten slotte op wijzen, dat op die gebieden, waar het verdrag wél in een geïntegreerde politiek van de zes landen voorziet lang niet altijd een weg is gekozen, welke als de in het kader van een gemeenschappelijke markt meest passende kan worden beschouwd. Men denke aan de politiek op het gebied van lonen en arbeidsvoorwaarden. Terwijl in het algemeen en met name op het gebied van de goederenproductie het beginsel van de door het mechanisme van de markt zelf tot stand gebrachte harmonisatie als juist is aanvaard, is op het gebied van lonen en arbeidsvoorwaarden het beginsel van het optrekken daarvan door geforceerde wettelijke maatregelen als uitgangspunt gekozen. Een „effort spécial” wordt gevraagd om tot een gelijke beloning van mannen en vrouwen en tot de 40-urige werkweek te komen. Dat dit voor een aantal landen en voor bepaalde bedrijfstakken soms aanzienlijke kostenverhogingen met zich zal brengen spreekt vanzelf.

Uit de beantwoording van de drie vragen, welke in het voorgaande met betrekking tot het verdrag zijn gesteld komt de volgende typering naar voren: de tussen de zes landen bestaande handelsbelemmeringen worden ook na een overgangsperiode niet volledig uit de weg geruimd; op vitale punten komt geen gemeenschappelijke politiek tot stand; daar waar deze wel zal worden tot stand gebracht bestaat geen zekerheid dat zij op grondslagen van gezonde economie zal rusten; de handelsbelemmeringen ten opzichte van derde landen worden verzaamd, enerzijds door hoge buitentarieven, anderzijds door preferentie van aankoop voor produkten uit de landen der gemeenschap.

Het verdrag zal daardoor onzes inziens beneden de maat blijven die men — van een algemeen standpunt uit en niet ziende op de belangen van bepaalde onderdelen — eraan moet aanleggen.

Oriënteert men zich een ogenblik op wat het speciale Nederlandse belang terzake is dan kan het oordeel helaas niet gunstiger luiden. Nederland zal kostenverhogingen te verduren krijgen ten gevolge van de gevraagde extra sociale inspanning, ten gevolge van uit te oefenen preferenties voor produkten uit de gemeenschap en ten gevolge van de hogere buitentarieven bij invoer uit derde landen, die voor ons allen, maar voor bepaalde bedrijfstakken in het bijzonder, zeer bezwaarlijk zullen zijn.

Daardoor alleen al zal onze exportpositie in landen welke niet tot de gemeenschap zullen behoren moeilijker worden. Deze exportpositie zal nog ernstiger worden bedreigd als de afzetmogelijkheden van laatstgenoemde landen ten gevolge van hoge buitentarieven en onderlinge aankooppreferenties worden bemoeilijkt.

Of hiervoor voldoende compensatie kan worden gevonden door een vergroting van onze export naar de landen van de gemeenschap ligt in het duister. Wel moeten wij bedenken, dat wij dan de strijd moeten opnemen bijv. met de Duitse en — als in de toekomst de Franse markt ook open zou gaan — met de Franse industrie op hun thuismarkten. Wie de preferentie van Fransen en Duitsers kent voor het produkt van eigen nijverheid en wie bovendien enigszins op de hoogte is van de industriële organisatie in die landen, met sterke onderlinge bindingen tussen de verscheidene sectoren van het bedrijfsleven, zal zich van de aldaar liggende kansen geen gouden bergen beloven. Bovendien: onze landbouw is van exportverruiming naar deze markten in geen enkel opzicht verzekerd, terwijl het „inland transport” — Rijnvaart en wegvervoer — alleen maar te vrezen heeft, dat zij aan dirigistische regels zullen worden onderworpen.

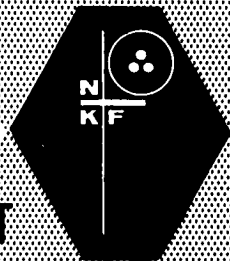
Internationale handel, zeevaart en zeehavens zien met schrik, dat de te verwachten „deflexion of trade” op allerlei wijze nog versterkt dreigt te worden.

Het is geen wonder, dat in ons land het aantal stemmen dat tegen het verdrag opgaat vrijwel met de dag toeneemt. De landbouw, de handel, de scheepvaart, de industrie hebben te verstaan gegeven, dat zij in hun belangen ernstig worden geschaad.

Nederland is het enige land in West-Europa, dat een grote bevolkingsaanwas heeft. Ieder jaar moeten tienduizenden aan werk worden geholpen. Wij hebben gekozen voor industrialisatie en export om te pogen aldus het

Met papier en met plastic geïsoleerde kabels voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie Kabelgarnituren, koperdraad en koperdraadkabel. Staaldraad en staalband.

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK • DELFT

(Advertentie)

nodige werk te verschaffen. Goedkope en efficiënte produktie en afzetmogelijkheden *over de gehele wereld* hebben wij nodig wil deze politiek blijvend slagen. Het verdrag over de gemeenschappelijke markt dreigt onze start minder gunstig te maken. Juist wij, Nederlanders, met onze speciale taak tegenover een sterk groeiende bevolking kunnen ons dit niet veroorloven.

Maar al wordt in brede kringen in ons land wel ingezien, dat dit verdrag niet datgene zal worden wat Nederland en wat onze Regering zich van de Europese economische integratie had voorgesteld, toch hoort men dikwijls de stelling verkondigen: Nederland kan niet anders dan meedoen want anders keert de douane-unie zich tegen ons. En verder: dit is voor Europa de laatste bus; als dit verdrag niet tot stand komt is Europa politiek verloren.

Over beide opvattingen zouden wij nog een enkele opmerking willen maken. Om met de laatste te beginnen: voor Europa ligt in dit verdrag de laatste kans op politiek behoud. Wij gevoelen omtrent de juistheid van deze stelling twijfel. Wel moet men erkennen, dat verwerping opnieuw een malaise in de Europese gedachte zou kunnen oproepen niet ongelijk aan die na de verwerping van de Europese Defensie Gemeenschap. Men moet dan echter tegelijk bedenken, dat na de E.D.G., op het militaire vlak een toetreding van Duitsland tot de N.A.V.O. en een Westeuropese Unie mét Engeland is gevolgd. Zeer velen in de Westelijke wereld zijn thans van mening, dat wat wij op dit gebied thans bezitten beter is dan wat de E.D.G. ons ooit had kunnen geven. Niettemin hebben wij ook tijdens de voorbereiding van de E.D.G. de stemmen gehoord van hen, die zeiden, dat dit verdrag een politieke noodzaak en de laatste bus voor Europa was.

Misschien liggen in economicis de kaarten thans wel ongeveer gelijk. Door het Verdrag, dat wij op het punt staan te sluiten, wordt Engeland eer afgeschrikt dan aangesproken. In tegenstelling tot wat tot nu toe is beweerd zal een vrijhandelszone tezamen met Engeland thans wellicht bereikbaarder zijn zonder gemeenschappelijke marktverdrag dan mét zulk een verdrag. De berichten uit Engeland laten er geen twijfel aan bestaan, dat men daar de preferentie welke thans in het Euromarktverdrag voor de Franse overzeese gebiedsdelen is neergelegd hoog opneemt en op zijn minst beschouwt als een factor welke de totstandkoming van de vrijhandelszone zal bemoeilijken. Economische integratie van het Europa van de Zes in een grotere Atlantische gemeenschap wordt daardoor moeilijker en de toch al niet zeer hecht gebleken *politieke* samenhang zal hiervan op de duur misschien een ongunstige invloed ondergaan.

Of wij bovendien onze hoop wel zozeer mogen vestigen op de politieke betekenis van het thans ter tafel liggende verdrag is op zijn minst genomen twijfelachtig. Of het verdrag inderdaad de rol zal kunnen vervullen, die men het o.a. toedenkt om West-Duitsland nauwer aan het Westen te binden en een krachtiger positie tegenover het Oosten te creëren, staat nog te bezien. Uit een oogpunt van versterking van de Europese politieke structuur betekent het verdrag immers niet veel, omdat zijn politieke instellingen zwak zijn en het zwaartepunt bij de nationale regeringen blijft liggen.

Bovendien heeft Minister Von Brentano te verstaan gegeven, dat West-Duitsland zich in het vraagstuk van de

hereniging tussen Oost- en West-Duitsland door het bedoelde verdrag niet gebonden kan achten. En dan is er het politiek zo uitermate epineuze probleem van de Franse overzeese gebiedsdelen. Weliswaar zal de associatie daarvan bij wijze van proef slechts voor 5 jaren plaatsvinden, maar Frankrijk heeft bij meer dan één gelegenheid te verstaan gegeven, dat de associatie voor haar *conditio sine qua non* is voor deelneming aan de markt.

Hoe men de gezamenlijke investeringen in deze gebiedsdelen ook regelt, ergens loert het gevaar, dat de Afro-Aziatische wereld Europa als totaliteit identificeert met de Franse politiek in Afrika, een politiek, die — hoe men daarover ook wil denken — in Azië en Afrika zeer slecht wordt ontvangen.

Wij moeten ons naar ons oordeel dus naar drie richtingen — het Duitse vraagstuk, het vraagstuk van de Franse koloniën, het vraagstuk van de verhouding tot Engeland en Amerika — wel ernstig afvragen of dit verdrag politiek wel zulke gunstige effecten zal hebben. Als men het dan al beslist met een bus wil vergelijken rijst de vraag, of het wel de goede bus is en of wij voor onze reis naar de toekomst toch maar niet liever een ander vervoermiddel zouden kiezen.

En nu ons laatste punt. Moet Nederland inderdaad tot iedere prijs dit verdrag aanvaarden? Kunnen wij ons niet veroorloven daarbuiten te blijven?

Dit is natuurlijk niet zonder meer te beoordelen. Nauwkeurige afweging van alle voor- en nadelen van de positie binnen en buiten de markt is daarvoor nodig. Wie deze studies niet heeft gemaakt kan terzake niet met beslistheid spreken. Wie niet bereid is zelfs maar de mogelijkheid van een niet-aanvaarding door Nederland te overwegen kan geen objectief oordeel over het verdrag als zodanig vellen.

Bepaald onjuist komt het ons voor als wij ons terzake door een soort vage angst voor het isolement zouden laten leiden. Ook Zwitserland, ook Denemarken, Zweden en Noorwegen bepalen in vrijheid als kleine, welvarende in hoge mate van export afhankelijke naties hun positie. Ook al weten wij, dat ieder van deze landen en ook ons eigen land zich voor eigen specifieke economische vraagstukken geplaatst ziet, maant de houding van genoemde landen ook ons land ertoe, zijn positie rustig van alle zijden te overwegen en daarbij alle mogelijkheden in de beschouwingen te betrekken.

Nu wij worden geconfronteerd met een verdrag, dat ons volksbestaan in het nauw dreigt te brengen zou het kunnen zijn, dat wij ons niet ongelukkig behoeven te voelen in de rij van kleine welvarende naties die Europa kent.

Of Benelux van zulk een Nederlandse beslissing het slachtoffer zou worden, zou van België én Luxemburg afhangen. Technisch lijkt het wel mogelijk Benelux te laten functioneren als Nederland aan de gemeenschappelijke markt niet zou deelnemen. Contractueel zijn de partners reeds geruime tijd aan elkaar verbonden en men kan zich niet goed voorstellen dat België en Luxemburg zich van deze bindingen ontslagen zouden kunnen achten als Nederland de Brusselse verdragen niet zou aanvaarden. Bovendien — niet België en Luxemburg zijn onze grootste klanten — maar wij zijn de grootste klant van de B.L.E.U.

Het is geen koopmansgebruik de beste klanten buiten de deur te zetten.

Wij hebben ditmaal ook deze laatste lijnen eens willen doortrekken omdat wij menen, dat er juist op dit punt veel vage angst bestaat; die ons in onze vrijheid tot het nemen

Aan de hand van voorbeelden wordt uiteengezet wat de op 1 januari jl. van kracht geworden wetgevende maatregelen betreffende de pensioenen der ambtenaren betreffen en welke de consequenties zijn van de tegelijkertijd in werking getreden A.O.W. voor de ambtenarenpensioenen. Achtereenvolgens worden behandeld: de wijzigingen in de pensioenregeling, de berekening van het ambtenarenpensioen en de berekeningswijze van het weduwen- en wezenpensioen; voorts wordt het effect aangegeven van de kortingsregeling welke voortvloeit uit de A.O.W. Kort samengevat heeft het complex pensioenmaatregelen slechts voor de hoger-bezoldigde ambtenaren in sommige opzichten een verbetering met zich gebracht. Voor de eigen pensioenen van middelbare en lagere ambtenaren is niets veranderd, terwijl voor hun na te laten betrekkingen de nieuwe regeling een achteruitgang zal betekenen. De kortingsregeling drukt derhalve als een onevenredig zware last op de ambtenaren.

Ambtenarenpensioenen en Algemene Ouderdomswet

Op 1 januari 1957 is een complex van wetgevende maatregelen op het gebied van de pensioenen der ambtenaren en die van hun weduwen en wezen in werking getreden, welke nauw verband houdt met de eveneens op 1 januari 1957 in werking getreden Algemene Ouderdomswet. Ingevolge het veelbesproken art. 60 dier wet kunnen particuliere pensioenfondsen of werkgevers bepalen dat de door hen toegekende en nog toe te kennen pensioenen geheel of gedeeltelijk worden verminderd met het bedrag van het algemeen ouderdomspensioen. Ook de Overheid zal de pensioenen van het in haar dienst zijnde personeel korten met een bepaald percentage van het algemeen ouderdomspensioen, niet echter zonder daaraan een aantal ingrijpende wijzigingen in de voor de ambtenaren bestaande pensioenregeling vast te knopen. Gezien het nauwe verband dat aldus wordt gelegd, kunnen de getroffen kortingsmaatregelen slechts worden beoordeeld indien de gehele ambtelijke pensioenregeling in beschouwing wordt genomen.

Hieronder volgt derhalve een kort overzicht van de

(vervolg van blz. 228)

van de meest verantwoorde beslissing ernstig zou kunnen hinderen, een beslissing „in multos annos”, voor lange, lange, misschien bange, jaren. Of zou, als men meent aan een ondertekening nu eenmaal met fatsoen werkelijk niet te kunnen ontkomen, een *algemene* opzeggingstermijn na een bepaalde proefperiode de redding en veilige waarborg kunnen geven? Dan zou het althans een voorlopige voorzichtige stap en geen sprong in onbekend duister zijn.

Of zouden wij in ieder geval onze handtekening afhankelijk moeten stellen van het totstandkomen van een vrijhandelszone in O.E.E.C.-verband en het niet-totstandkomen daarvan binnen een zekere termijn als een ontbindende voorwaarde beschouwen?

Het zijn uitwegen die men geneigd is te zoeken, indien de meerderheid van ons volk van oordeel zou zijn, dat dit verdrag — volgens de vrijwel unanieme opinie in Nederland economisch gezien een slechte zaak — om politieke redenen niet zou kunnen worden verworpen.

Rotterdam,

K. P. VAN DER MANDELE.

ambtelijke pensioenregeling zoals deze heeft gegolden tot 1 januari 1957 alsmede van de wijzigingen die daarin met ingang van laatstgenoemde datum zijn aangebracht. Daarna zal de kortingsregeling zelve worden behandeld. Opgemerkt wordt, dat een uitputtende behandeling van deze gecompliceerde materie in dit bestek niet mogelijk is. Naar volledigheid is dan ook niet gestreefd.

De ambtelijke pensioenregeling.

De pensioenen der ambtenaren en die van hun weduwen en wezen worden geregeld in de Pensioenwet 1922, Stbl. 240. Onder die wet vallen, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, allen die in vaste of tijdelijke dienst of op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht bij de Overheid of bij het onderwijs een betrekking bekleden.

De ambtenaar is voor eigen en gezinspensioen een premie verschuldigd van 2 pCt. resp. 5½ pCt. van zijn wedde, met dien verstande dat de premie voor gezinspensioen over de eerste f. 7.000 van de wedde niet meer bedraagt dan f. 165 's jaars. Vóór 1 januari 1957 bedroeg de bijdrage voor gezinspensioen eveneens 5½ pCt. van de wedde, echter in alle gevallen beperkt tot f. 165 's jaars. Een ambtenaar bijv. met een wedde van f. 10.000 was tot 1 januari 1957 verschuldigd:

2 pCt. van f. 10.000	=	f. 200
5½ pCt. van f. 10.000, beperkt tot f. 165	=	f. 165
		f. 365

Thans betaalt hij:

2 pCt. van f. 10.000	=	f. 200
5½ pCt. van f. 7.000 beperkt tot f. 165	=	f. 165
5½ pCt. van de wedde boven f. 7.000 (f. 3.000)	=	f. 165
		f. 530

De nieuwe regeling betekent derhalve een verzwaring van lasten voor de ambtenaren met een wedde van meer dan f. 7.000, welke valt te verklaren uit de voor die categorie m.i.v. 1 januari 1957 in hun pensioenregeling aangebrachte verbeteringen, welke hieronder zullen worden aangegeven.

Het rechtsfeit, waaraan recht op pensioen wordt ontleend, is in het algemeen het bereiken van een bepaalde leeftijd (65 of 55 jaar) of ingetreden invaliditeit. De ambtenaar in actieve dienst kan aanspraak maken op pensioen:

a. indien hij op of na het bereiken van de leeftijd van 65 jaar wordt ontslagen en op dat tijdstip tenminste 7 dienstjaren kan aanwijzen (ouderdomspensioen);

b. indien hij op of na het bereiken van de leeftijd van 55 jaar wordt ontslagen uit een zgn. slijtende betrekking (brievenbestellers enz.) welke hij tenminste 10 jaar moet hebben bekleed (vervroegd ouderdomspensioen);

c. indien hij op het tijdstip van ontslag uit hoofde van ziekten of gebreken ongeschikt is verklaard voor de verdere waarneming van zijn betrekking en op dat tijdstip tenminste 5 dienstjaren heeft (invaliditeitspensioen).

De gewezen ambtenaar heeft recht op pensioen:

a. indien hij de leeftijd van 65 jaar bereikt en in de betrekking waaruit hij zonder terstond ingaand pensioen is ontslagen, tenminste 10 dienstjaren ingeval van ontslag op eigen verzoek dan wel tenminste 7 jaar ingeval van een eervol niet op eigen verzoek ontslag, kan aanwijzen (uitgesteld ouderdomspensioen);

b. indien hij uit hoofde van ziekten ongeschikt wordt verklaard voor de verdere vervulling van zijn vroegere betrekking en de onder a) vermelde diensttijd kan aanwijzen (uitgesteld invaliditeitspensioen).

Berekening van het ambtenarenpensioen.

Het bedrag van het ambtenarenpensioen is van twee factoren afhankelijk, nl. van de *diensttijd* en de *pensioengrondslag*. Onder pensioengrondslag wordt verstaan de vast aan een betrekking verbonden inkomsten (salaris, vakantietoeslag enz.). Het ambtenarenpensioen bedraagt in principe 1,75 pCt. voor elk dienstjaar van de middelsom van pensioengrondslagen gedurende de laatste drie of tien jaar, voorafgaande aan het ontslag of over de gehele diensttijd (al naar gelang het hoogste bedrag), met dien verstande dat het pensioen niet meer bedraagt dan 70 pCt. van dat gemiddelde. Hieruit volgt, dat niet meer dan 40 dienstjaren bij de pensioenberekening in aanmerking worden genomen ($40 \times 1,75 \text{ pCt.} = 70 \text{ pCt.}$).

Volgens de vóór 1 januari 1957 geldende regeling mocht het pensioen een bedrag van f. 4.800 niet overschrijden, *tenzij* de berekening met toepassing van het zgn. degressieve stelsel een hoger bedrag tot uitkomst gaf. Met een diensttijd van 40 jaar wordt het maximum van f. 4.800 bereikt bij een gemiddelde aan pensioengrondslagen van f. 6.857 ($40 \times 1,75 \text{ pCt.}$ of 70 pCt. van f. 6.857 = f. 4.800). Lag nu het gemiddelde aan pensioengrondslagen boven f. 6.857, dan werd het pensioen van het gedeelte boven f. 6.857 berekend naar een beneden 1,75 pCt. dalend percentage, als aangegeven in de hieronder volgende tabel, mits daarvoor een hoger bedrag dan f. 4.800 werd bereikt.

1,75 pCt. van de eerste.	f. 6.857
1,4 pCt. van de volgende	f. 1.143
1,2 pCt. van de volgende	f. 2.000
1 pCt. van de volgende	f. 2.000
0,8 pCt. van de volgende	f. 2.000
0,6 pCt. van de volgende	f. 2.000
0,4 pCt. van de volgende	f. 2.000
0,2 pCt. van het resterend bedrag van de middelsom der pensioengrondslagen.	

Volgens de thans geldende regeling worden alle ambtenarenpensioenen berekend naar 1,75 pCt. Aan de pensioengrondslag is echter een grens gesteld van f. 20.000, waardoor het pensioen niet kan stijgen boven f. 14.000 ($40 \times 1,75 \text{ pCt.}$ van f. 20.000 = f. 14.000).

Uit de hieronder volgende vergelijking blijkt, dat de ingevoerde wijzigingen voor de hoger gesalarieerden een aanzienlijke verbetering inhoudt.

diensttijd	middelsom	pensioen (oud)	pensioen (nieuw)
40 jaar	f. 6.857	f. 4.800	f. 4.800
40 jaar	" 8.000	" 5.440	" 5.600
40 jaar	" 10.000	" 6.400	" 7.000
40 jaar	" 12.000	" 7.200	" 8.400
40 jaar	" 14.000	" 7.840	" 9.800
40 jaar	" 16.000	" 8.320	" 11.200
40 jaar	" 18.000	" 8.640	" 12.600
40 jaar	" 20.000	" 8.800	" 14.000

Voor de zéér hoog gesalarieerde ambtenaren (bijv. directeuren van elektriciteitsbedrijven e.d.) kan de nieuwe regeling soms een achteruitgang betekenen. Volgens het oude stelsel was het nl. mogelijk met een zeer hoge middelsom aan pensioengrondslagen en met een korte diensttijd een relatief aanzienlijk pensioenbedrag te vergaren. Bijv. diensttijd bij pensionering 7 jaar; middelsom pensioengrondslagen f. 40.000; pensioen (oud) $7 \times 1,75 \text{ pCt.}$ van f. 40.000 = f. 4.800 (maximum). Volgens de thans geldende regeling bedraagt dat pensioen $7 \times 1,75 \text{ pCt.}$ van een tot f. 20.000 beperkte middelsom aan pensioengrondslagen = f. 2.450.

Weduwen- en wezenpensioen.

Recht op zodanig pensioen hebben in het algemeen de weduwe en/of wezen van:

- een ambtenaar die in actieve dienst overlijdt;
- een gepensioneerd ambtenaar;
- een gewezen ambtenaar, die terzake van het hem verleend ontslag uitzicht had op pensioen.

De laatste categorie is ingevoegd bij de op 1 januari 1957 in de Pensioenwet 1922 aangebrachte wijzigingen. Voordien konden weduwe en wezen van een ambtenaar, die bijv. na 15 dienstjaren uit overheidsdienst werd ontslagen en die ná zijn ontslag doch vóór zijn pensionering kwam te overlijden, geen aanspraak maken op pensioen. In verband daarmee stond volgens de oude regeling voor gewezen ambtenaren, die zonder pensioen waren ontslagen, de mogelijkheid open om voor hun vrouw en kinderen het uitzicht op pensioen tegen betaling van premie te verzekeren. Werd de ambtenaar met uitgesteld pensioen gepensioneerd, dan herkeeg hij als gepensioneerd ambtenaar voor zijn na te laten betrekkingen uitzicht op pensioen en verviel de verzekering.

Het weduwenpensioen wordt afgeleid van het pensioen van de overleden echtgenoot. Was de overledene niet in het genot van pensioen, dan wordt het weduwenpensioen afgeleid van het pensioen waarop zonder overlijden t.z.t. aanspraak zou zijn ontstaan (zgn. potentieel pensioen). Voor de in actieve dienst overleden ambtenaar — niet dus voor de overleden ontslagen ambtenaar — wordt dit potentiële pensioen geacht te zijn het pensioen dat hem zou zijn verleend, indien hem m.i.v. de dag van overlijden ontslag zou zijn verleend, echter met dien verstande dat zijn diensttijd wordt doorgeteld tot de dag waarop hij de leeftijd van 65 jaar zou hebben bereikt.

Aan deze bepaling is de eigenaardige consequentie verbonden, dat de weduwe van een ambtenaar, die na het bereiken van de leeftijd van 58 jaar in ambtelijke dienst treedt en voor het bereiken van de leeftijd van 65 jaar in actieve dienst overlijdt, geen aanspraak kan maken op pensioen. Immers, indien hem met de dag van overlijden ontslag zou zijn verleend, zou hem, ook met doorrekening van zijn diensttijd tot de dag waarop hij de leeftijd van 65 jaar zou hebben bereikt, geen pensioen zijn toe-

gekend, aangezien hij niet de voor het recht op ouderdomspensioen vereiste minimum diensttijd van 7 jaren kon doen medetellen. Aangezien het weduwnpensioen wordt afgeleid van het ambtenarenpensioen, kan in dergelijke gevallen geen toekenning plaatsvinden.

✓ Het weduwnpensioen bedraagt 5/7 van het pensioen (of potentieel pensioen) van de overleden echtgenoot, wanneer dit laatste is berekend naar een middelsom aan pensioengrondslagen van ten hoogste f. 5.000 en 5/8 van dat pensioen wanneer het naar een hogere middelsom is berekend, met dien verstande dat het pensioen naar 5/8 niet minder mag bedragen dan het pensioen naar 5/7 van het ambtenarenpensioen, berekend naar een tot f. 5.000 beperkte middelsom aan pensioengrondslagen.

Uit onderstaande vergelijking blijkt, dat de berekening naar 5/8 eerst een hoger bedrag oplevert, indien het pensioen van de overledene is berekend naar een middelsom van f. 5.715 of hoger:

$$\begin{aligned} 5/7 (\text{diensttijd} \times 1,75 \times \text{middelsom f. 5.000}) &= 5/8 (\text{dt.} \times 1,75 \text{ pCt.} \times X) \\ 5/7 \times f. 5.000 &= 5/8 \times X \\ X &= f. 5.715 \end{aligned}$$

Dus onverschillig of het pensioen van de overleden ambtenaar is berekend naar een middelsom van f. 5.000 of van f. 5.715, in beide gevallen geeft de berekening van het weduwnpensioen hetzelfde bedrag tot uitkomst.

Voor wezen geldt m.m. hetzelfde, met dien verstande dat de wees aanspraak kan maken op 1/7 of 1/8 van het (potentieel) pensioen van de overledene. Voor volle wezen geldt het dubbele.

De hierboven aangegeven berekeningswijze van het weduwnpensioen verschilt wezenlijk van die, welke vóór 1 januari 1957 gold. In het vóór die datum vigerend systeem was het bedrag van het weduwnpensioen in het algemeen afhankelijk van de laatste pensioengrondslag van degenen aan wiens overlijden recht op pensioen werd ontleend, derhalve slechts van één factor.

Het weduwnpensioen bedroeg een bepaald aflopend percentage van die laatste pensioengrondslag volgens onderstaande tabel:

50 pCt. van de eerste	f. 2.000
40 pCt. van de volgende	f. 3.000
20 pCt. van de volgende	f. 5.000 en
5 pCt. van het restende bedrag.	

Doordat het weduwnpensioen niet afhankelijk van diensttijd was, kon, bij korte diensttijd van de ambtenaar, het pensioen van zijn weduwe meer bedragen dan zijn eigen pensioen, zoals blijkt uit onderstaand voorbeeld:

diensttijd 18 jaar; middelsom f. 4.000; laatste pensioengrondslag f. 4.500.	Invalideitpensioen van de ambtenaar $18 \times 1,75 \times f. 4.000 = f. 1.260$.
Weduwnpensioen 50 pCt. van f. 2.000 = f. 1.000	
40 pCt. van f. 2.500 = f. 1.000	
	f. 2.000

Een van de voornaamste motieven van de Regering om de thans geldende berekeningswijze voor het gezinspensioen te volgen is geweest deze vreemde consequentie van het vroegere systeem weg te nemen. In het gegeven voorbeeld bedraagt het weduwnpensioen thans 5/7 van f. 1.260 = f. 900.

Door de sterke degressie was overigens voor de weduwen der hogere ambtenaren slechts een naar verhouding relatief laag pensioen bereikbaar, zoals blijkt uit onderstaand staatje:

Laatste pensioengrondslag van de overledene	Weduwnpensioen
f. 5.000	f. 2.200
f. 10.000	f. 3.200
f. 15.000	f. 3.450
f. 20.000	f. 3.700

Benjamin

Sociaal Psychologische Bedrijfsadviezen
 Reclame- en Verkoopadviezen
 Erkend Advertentiebureau
 Firmanten: L. B. Benjamin - Jac. Raven
 Technisch- en psychologisch adviseur:
 Dr. Ir. H. J. Kolkman

Bergweg 351 • Telefoon 84300 - 84302 • Rotterdam

(Advertentie)

Doordat het weduwnpensioen thans wordt gekoppeld aan het ambtenarenpensioen en daarvan, behoudens de overgang van 5/7 naar 5/8, een vast percentage uitmaakt, is aan het euvel van de degressie een eind gemaakt. Immers, ook het ambtenarenpensioen zelf wordt thans zonder degressie berekend.

Voor de lager gesalarieerden betekent de nieuwe regeling in het algemeen echter geen verbetering. Dit doet zich sterk gevoelen indien de ambtenaar aan wiens overlijden recht op pensioen wordt ontleend, bijv. wegens invaliditeit, slechts een gering aantal dienstjaren kan doen medetellen. In dat geval kan de nieuwe regeling ook voor de hoger bezoldigden een achteruitgang betekenen. Het ziet er dan ook naar uit, dat de voor de op 31 december 1956 in dienst zijnde ambtenaren inzake weduwnpensioenen geldende garantie volgens welke de oude methode mag worden gebezigd, indien zulks voordeliger is, op grote schaal zal moeten worden toegepast.

De kortingsregeling.

De beperking van de uitbetaling der ambtenarenpensioenen ingeval van gelijktijdige aanspraak op pensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet is geregeld in de wet van 20 december 1956, Stb.no. 616. In het algemeen geldt dat voor ieder dienstjaar, waarnaar het ambtenarenpensioen is of geacht wordt te zijn berekend, 1/50 of 2 pCt. van het ouderdomspensioen op het ambtenarenpensioen in mindering wordt gebracht. Het ouderdomspensioen bedraagt thans voor ongehuwden f. 846 en voor gehuwden f. 1.404. Dus voor ieder dienstjaar wordt op het ambtenarenpensioen in mindering gebracht resp. 2 pCt. van f. 846 = f. 16,92 en 2 pCt. van f. 1.404 = f. 28,08. Aangezien het ambtenarenpensioen berekend wordt naar maximaal 40 dienstjaren en de verzekering krachtens de Algemene Ouderdomswet maximaal een tijdvak van 50 omvat (van 15 tot 65 jaar), overschrijdt de beperking niet 4/5 of 80 pCt. van het algemeen ouderdomspensioen (respectievelijk f. 676,80 en f. 1.123,20).

Hiermede houdt tevens verband de bepaling dat als diensttijd in de hiervoor bedoelde zin slechts in aanmerking komt de tijd, welke als zodanig tussen het bereiken van de leeftijd van 15 jaar en die van 65 jaren is doorgebracht. Het pensioen van een lid van de rechterlijke macht of van een hoogleraar die bij het bereiken van de leeftijd van 70 jaar wordt ontslagen, wordt dus slechts gekort naar evenredigheid van zijn diensttijd tot het bereiken van de leeftijd van 65 jaar.

Conjuncturele verhogingen van het algemeen ouderdomspensioen blijven buiten aanmerking voor de bepaling

van het te korten bedrag, zolang geen met de conjunctuur verband houdende verhoging van het ambtenarenpensioen heeft plaatsgevonden. Aangezien met een conjuncturele *verlaging* van het algemeen ouderdompensioen niet is gerekend, zal, indien zich zulks voor mocht doen, de beperking van het ambtenarenpensioen terstond naar de lagere bedragen van het algemeen ouderdompensioen kunnen geschieden.

Gelijk hierboven werd gesteld kan de beperking op het ambtenarenpensioen voor ongehuwden maximaal f. 676,80 en voor gehuwden f. 1.123,20 bedragen. De ambtelijke pensioenen die deze bedragen niet overschrijden zouden dus, indien zij naar het maximaal aantal dienstjaren zouden zijn berekend, geheel kunnen worden weggekort. Om zulks te voorkomen, is de bepaling opgenomen dat de beperking niet te boven gaat het verschil tussen het bedrag van het ambtenarenpensioen en 1/5 van het bedrag van het algemeen ouderdompensioen.

Dit houdt in dat ambtenarenpensioenen gelijk aan of lager dan f. 169 resp. f. 280 niet worden gekort (immers 1/5 van het algemeen ouderdompensioen bedraagt f. 169

Engelse grammofoonplaten

De grammofoonplatenproductie in Engeland — en vermoedelijk niet alleen dáár — beweegt zich momenteel op recordhoogte. Zij steeg van 50 mln. platen in 1954 tot 67 mln. het afgelopen jaar, en dit jaar zal zij, afgaande op de omstandigheid, dat de vraag in januari jl. niet de gebruikelijke daling na kerstmis vertoonde, waarschijnlijk nog wel groter zijn.

Het is opmerkelijk, dat de prijs van grammofoonplaten zo weinig is gestegen: exclusief omzetbelasting bedroeg de prijsstijging t.o.v. vóór de oorlog slechts rond 30 pCt.! Deze geringe stijging spreekt vooral duidelijk bij klassieke muziek: vóór de oorlog bijv. besloeg Beethovens Derde Symfonie 6 twaalf-inch platen, die tezamen 36 s. kostten; tegenwoordig is dit werk op één plaat verkrijgbaar tegen de prijs van 39 s. 7½ d.

„The Financial Times” van 20 februari jl., waaraan wij de hier vermelde gegevens ontleen, heeft enige interessante cijfers gepubliceerd omtrent de prijsopbouw van een 78-toerenplaat in Engeland. Deze cijfers volgen hieronder:

Fabricagekosten	ca. 1 s.	8 d.
Uitkering aan uitv. kunstenaars		3 d.
Totale produktiekosten	1 s.	11 d.
Marge voor de fabrikant		3 d.
Aandeel voor de handel a)	1 s.	10 d.
Omzetbelasting	1 s.	7 d.
Kleinhandelprijs	5 s.	7 d.

a) „Retailer's share”: 1 s. 4 d.; „distributor's share”: 6 d.

Opmerking verdient nog, dat de produktiekosten van de fabrikant uiteen kunnen lopen, doch gemiddeld ongeveer de genoemde som van 1 s. 8 d. bedragen. Hierin zijn begrepen salarissen voor musici, studio- en verpakingskosten. Bovendien moeten de fabrikanten de kunstenaars, waarvan de opname is gemaakt, een bedrag uitkeren van 2 à 3 d. per plaat, „depending largely on the popularity of the artist”; het kunstenaarschap zelf doet er kennelijk niet zoveel toe.

resp. f. 280) en dat ambtenarenpensioenen tot bedragen liggend tussen f. 170 en f. 846 (ongehuwden) resp. f. 281 en f. 1.404 (gehuwden) maximaal worden gekort tot 1/5 van het bedrag van het algemeen ouderdompensioen, dus tot f. 169 resp. f. 280. De som van deze laatste beperkte pensioenen en het algemeen ouderdompensioen bedraagt dus tenminste 6/5 van het bedrag van het algemeen ouderdompensioen.

Deze garantiebepaling heeft ongetwijfeld zin, aangezien uit nevenbetrokkingen talloze pensioenen tot de hiervoor genoemde lage bedragen worden toegekend, bijv. die voor vakonderwijzeressen, vroedvrouwen, leraren land- en tuinbouw cursussen enz.

Pensioenen welke niet berekend zijn naar diensttijd, worden geacht naar een zodanig deel van 40 jaar te zijn berekend, als het pensioenbedrag zich verhoudt tot het pensioen, berekend naar 40 dienstjaren. Het ambtelijk invaliditeitspensioen bedraagt bijv. niet minder dan 30 pCt. van de in aanmerking komende middelsom aan pensioengrondslagen. Het pensioen, berekend naar 40 dienstjaren, bedraagt 70 pCt. van die middelsom (40 × 1,75 pCt. = 70 pCt.). Het invaliditeitspensioen wordt dus geacht te zijn berekend naar 30/70 van 40 dienstjaren = 17,1428 dienstjaren. De korting bedraagt derhalve 17,1428 × 2 pCt. van f. 846 resp. f. 1.404.

In afwijking van het vorenstaande worden weduwnpensioenen welke niet van diensttijd zijn afgeleid, geacht te zijn berekend naar 40 dienstjaren. Hiermede zijn dus bedoeld de weduwnpensioenen, die volgens het vóór 1 januari 1957 in de Pensioenwet 1922 (Stb. no. 240) geldend systeem, onafhankelijk van de diensttijd van de overleden echtgenoot, zijn berekend naar zijn laatste pensioengrondslag. Bijv.:

laatste pensioengrondslag van de overleden echtgenoot	f. 5.000.
weduwnpensioen 50 pCt. van f. 2.000	= f. 1.000
40 pCt. van f. 3.000	= f. 1.200
	f. 2.200
korting 80 pCt. van f. 864	= f. 676,80
uit te betalen pensioen	f. 1.523,20
Totaal van weduwnpensioen + ouderdompensioen	f. 1.523,20 + f. 846
	= f. 2.369,20.

Weduwnpensioenen, welke worden berekend volgens de thans geldende methode, worden gekort naar evenredigheid van het aantal (potentiële) dienstjaren van de overleden echtgenoot. Gesteld, dat in het hierboven aangegevene de echtgenoot 25 dienstjaren kon doen medetellen en zijn pensioen was berekend naar een middelsom van pensioengrondslagen van f. 4.500. Het weduwnpensioen zou dan bedragen $5/7 \times 25 \times 1,75$ pCt. van f. 4.500 = f. 1.407. De korting zou bedragen 25/50 van f. 846 = f. 423. Weduwnpensioen + algemeen ouderdompensioen (f. 1.407 — f. 423) + f. 846 = f. 1.830. Qua principe dus een eenvoudige regeling. Of zij het rechtsgevoel bevredigt, is een andere vraag.

Gelijk hiervoor reeds werd betoogd, heeft het complex pensioenmaatregelen, dat op 1 januari 1957 in werking is getreden, slechts voor de hoger bezoldigde ambtenaren in sommige opzichten een verbetering of zo men wil een wegneming van onbillijkheden met zich gebracht. Daar staat tegenover dat door deze categorie (bezoldigden boven f. 7.000) een aanzienlijk hoger bedrag aan pensioenpremie moet worden betaald. Voor de eigen pensioenen van middelbare en lagere ambtenaren is niets veranderd, terwijl voor hun na te laten betrekkingen de nieuwe regeling in het algemeen een achteruitgang zal betekenen. Men kan dan ook ongetwijfeld stellen dat de kortingsregeling als een onevenredig zware last op de ambtenaren drukt.

De voornaamste punten van de nota inzake de bestedingsbeperking worden in dit artikel samengevat. Schrijver heeft daartoe een drietal tabellen samengesteld, waarvan één betrekking heeft op de herziening van het landbouwbeleid en twee op de bestedingsbeperking zelf, nl. één waarin de bestedingsbeperking op jaarbasis en één waarin de bestedingsbeperking in 1957 is geïllustreerd. De laatste twee tabellen geven zowel de cijfers, die de Regering zich als basis voor haar beschouwingen heeft genomen, als een gewijzigde opstelling, waarin enige aanvullende cijfers, die bij de analyse in aanmerking moeten worden genomen, zijn verwerkt. In zijn commentaar op de bestedingsnota merkt schrijver o.a. op, dat het regeringsprogramma onvolledig is en z.i. zou moeten worden aangevuld met een duidelijke uiteenzetting van het door de Regering te voeren financiële en monetaire beleid.

De regeringsnota inzake beperking der bestedingen is, zoals te verwachten was, door de Tweede Kamer niet onverdeeld gunstig ontvangen. Vooral tegen de voorgestelde verhoging van de melkprijs met 10 cent per liter werd bezwaar gemaakt. De Regering heeft er dan ook in toegestemd de prijsverhoging tot 6 cent te beperken. Dit kost de Schatkist f. 60 mln., die door verdere bezuiniging resp. belastingverhoging zullen moeten worden gevonden. Wij laten deze f. 60 mln. verder buiten beschouwing.

Wij beginnen met een korte samenvatting van de voornaamste punten van de nota. Daarna zullen wij enkele opmerkingen maken over het economisch effect van de voorgestelde maatregelen.

De conjuncturele ontwikkeling.

Er zijn sedert het verschijnen van de S.-E.R.-nota in november 1956 aanzienlijke wijzigingen opgetreden in de conjuncturele situatie van Nederland. De S.-E.R. baseerde zijn voorstellen tot beperking van de bestedingen met een bedrag van rond f. 700 mln., op een nadelig saldo van de betalingsbalans over 1956 van ca. f. 100 mln. Dit tekort blijkt echter aanzienlijk groter te zijn geweest, nl. ca. f. 600 mln. Verder had de Regering toen nog geen beslissing genomen inzake herziening van het landbouwbeleid (+ f. 200 mln.). De Regering stond dus nu voor de vraag, of de verslechtering in de betalingsbalanspositie geen drastischer maatregelen zou vereisen dan door de S.-E.R. waren voorgesteld.

Rekening houdend met de zwaardere lasten, die de gewijzigde landbouwpolitiek op een groot deel van de bevolking legt, heeft de Regering gemeend, hiertoe in dit stadium nog niet te moeten overgaan. Zij neemt hierbij in aanmerking, dat de Suez-crisis waarschijnlijk aanleiding heeft gegeven tot versterkte voorraadvooring, waardoor, bij terugkeer tot meer normale verhoudingen, de betalingsbalans zal worden ontlast. Verder meent zij tekenen te bespeuren van een teruglopen der particuliere investeringen, waardoor bij al te drastische maatregelen een cumulatief ongunstig effect zou kunnen ontstaan op de werkgelegenheid. De Regering wijst er evenwel met nadruk op, dat zij haar voorstellen ziet als een minimum-programma. Zij zal niet aarzelen verdergaande voorzieningen te treffen, als de druk der omstandigheden dit noodzakelijk maakt.

De bestedingsbeperking

Het landbouwbeleid.

De herziening van het landbouwbeleid, waartoe de Regering heeft besloten, vordert een bedrag van f. 200 mln., nl. f. 125 mln. voor hogere beloning van de boer, f. 50 mln. voor verhoogde eigenaarslasten en f. 25 mln. voor 3 pCt. + 2 pCt. loonsverhoging van de landarbeiders. De f. 50 mln. eigenaarslasten worden voorlopig geblokkeerd; de rest wordt voor f. 60 mln. ten laste gebracht van de consument, terwijl f. 90 mln. voor rekening komt van het Landbouw Egalisatie Fonds (L.E.F.). De Regering staat evenwel op het standpunt, dat deze f. 90 mln. zal moeten worden gedekt door belastingverhoging. Het L.E.F. wordt eveneens ontlast voor de f. 75 mln. subsidie op melk en suiker, waarmede de consumentenprijzen zullen worden verhoogd. Verder is er nog een kostprijsstijging over 1956 tot een bedrag van f. 100 mln., waarvan f. 35 mln. wordt afgewenteld op de consument. In totaal stijgen de inkomsten van de landbouw met f. 250 mln. per jaar.

TABEL 1.

Herziening landbouwbeleid

	Landbouwers	L.E.F.	Consumenten
beloning boer + eigenaarslasten	+ 175	- 125	- 50
beloning landarbeiders	+ 25	- 15	- 10
	+ 200	- 140	- 60
blokking eigenaarslasten	- 50	+ 50	
	+ 150	- 90	- 60
stijging kostprijs 1956	+ 100	- 65	- 35
afschaffing subsidie melk en suiker		+ 75	- 75
Totaal	+ 250	- 80	- 170

De belastingverhogingen.

In het S.-E.R.-rapport werd voorgesteld de investeringsaftrek tijdelijk op te schorten, waardoor een bedrag van f. 50 mln. zou worden verkregen. Verder ging de Raad akkoord met een eventuele belastingverhoging van f. 110 mln. (f. 50 mln. directe en f. 60 mln. indirecte belastingen) en met de door de Regering toen reeds aangekondigde verhoging van de benzine- en gedistilleerd-accijns, die naar schatting jaarlijks f. 40 mln. zal opleveren.

De Regering heeft deze suggesties volledig overgenomen, met dien verstande, dat f. 90 mln. extra zal moeten worden

gevonden voor de landbouw. De f. 110 mln. wordt dus f. 200 mln. De Regering stelt voor, de vennootschapsbelasting te verhogen met f. 100 mln. De opschorting van de investeringsaftrek zal f. 25 mln. méér opleveren, daar de suggestie van de S.-E.R., om deze beperking niet te doen gelden voor bepaalde bedrijfstakken, niet praktisch uitvoerbaar is. De overige f. 75 mln. worden gevonden door verhoging van de omzetbelasting en de verwachte hogere opbrengsten van de tabaksaccijns (prijsstijging sigaretten) en van de personele belasting (huurverhoging). De totale belastingopbrengst zal hierdoor stijgen met f. 290 mln., in plaats van met f. 200 mln. als door de S.-E.R. voorgesteld.

De bestedingsbeperking op jaarbasis.

In tabel 2 hebben wij de cijfers uit de nota globaal samengevat. De tabel is zo ingedeeld, dat eerst de opstelling wordt gegeven, die de Regering als basis voor haar beschouwingen heeft genomen. Daaronder hebben wij een gewijzigde opstelling geplaatst, waarin enige aanvullende cijfers worden gegeven, die bij de analyse in aanmerking moeten worden genomen.

De nota berekent de verbetering van de financiële positie van het Rijk op f. 450 mln. hetgeen overeenkomt met het cijfer van f. 400 à f. 500 mln., door de Minister tijdens de begrotingsdebatten in de Kamer genoemd. Daarbij komt nog een bedrag van f. 100 mln. dat door de gemeenten moet worden bezuinigd. De f. 450 mln. van het Rijk worden voor f. 250 mln. verkregen door bezuiniging, resp. afschaffing van subsidies en tariefverhoging, terwijl f. 200 mln. worden gevonden door belastingverhoging. De Overheid beperkt haar consumptie met f. 75 mln. en haar investeringen met f. 145 mln. en voldoet daarmee ruimschoots aan de S.-E.R.-norm van resp. f. 75 en f. 125 mln. Hierbij moet evenwel worden opgemerkt, dat de S.-E.R. deze bezuiniging had willen bereiken in 1957, doch dat het door de ingetreden vertraging niet mogelijk is gebleken deze doelstelling in 1957 te realiseren.

Wat de particuliere investeringen betreft, achtte de Raad een beperking van f. 225 mln. noodzakelijk, d.i. f. 50 mln. méér dan uit de tabel blijkt. Dit houdt verband met het feit, dat de S.-E.R. f. 125 mln. had willen vinden door een verscherpte goedkeuringsregeling voor bedrijfsgebouwen. De Regering is evenwel van oordeel, dat de beperking in hoofdzaak door belastingverhoging tot stand moet worden gebracht. Daarnaast kan van de opschorting van de investeringsaftrek een groter effect worden verwacht dan de f. 75 mln. die in de begroting zijn voorzien. Stellen wij dit additionele effect op f. 50 mln., dan is niettemin aan de S.-E.R.-norm voldaan.

Uit tabel 2 blijkt verder, dat de particuliere consumptie daalt met ruim f. 300 mln., terwijl de landbouw f. 150 mln. méér ontvangt. Neemt men aan, dat dit laatste bedrag grotendeels consumptief zal worden besteed, dan daalt de totale particuliere consumptie met f. 156 mln. De S.-E.R.-norm was f. 275 mln., waarvan naar verwachting ca. f. 70 mln. zou worden gerealiseerd door consumptievermindering als gevolg van de afname der particuliere investeringen en de overheidsbestedingen. Telt men deze f. 70 mln. bij de f. 156 mln., dan wordt de particuliere consumptie in totaal beperkt met ca. f. 225 mln. Wanneer men in aanmerking neemt, dat door de herziening van het landbouwbeleid een zware extra last op de consument wordt gelegd, moet men tot de conclusie komen, dat de doelstelling van de S.-E.R. op redelijke wijze wordt benaderd.

TABEL 2.

Bestedingsbeperking

(jaarbasis; in mln. guldens)

A. volgens Nota	Rijksbegroting	consumptie			Investerings	
		Overh.	Landb.	Part.	Overh.	Part.
bezuiniging Rijk	+ 120	- 50			- 70	
P.T.T.	+ 56			- 56		
Subsidie suiker en melk	+ 75			- 75		
	+ 251	- 50		- 161	- 70	
Belastingen:						
Vennootschapsbel.	+ 100					- 100
Investeringsaftrek	+ 75					- 75
Omzetbelasting	+ 24			- 24		
Tabaksaccijns	+ 44			- 44		
Personele belasting	+ 7			- 7		
Benzine en gedistilleerd	+ 40			- 40		
	+ 541	- 50		- 246	- 70	- 175
Herziening landbouwbeleid	- 90		+ 150	- 60		
Rijk	+ 451	- 50	+ 150	- 306	- 70	- 175
Gemeenten	+ 100	- 25			- 75	
	+ 551	- 75	+ 150	- 306	- 145	- 175
						- 156

B. Gewijzigde opstelling	Totaal	Consumptie			Investerings	
		Overh.	Landb.	Part.	Overh.	Part.
Rijk + gemeenten (zie boven)	+ 551	- 75	+ 150	- 306	- 145	- 175
Indirect effect van de opschorting van de investeringsaftrek	+ 50					- 50
Indirect effect van de bestedingsbeperking	+ 70			- 70		
Totaal	+ 671	- 75	+ 150	- 376	- 145	- 225
						- 226

Rijksbegroting	+ 451
Kostprijsstijging landb.	- 65
	+ 386
Hogere uitgaven gewone dienst	- 150
Totaal Rijk	+ 236
Gemeenten	+ 100
Totaal	+ 336

Hierbij moet evenwel worden opgemerkt, dat de nota bij de bespreking van de regeringsvoorstellen uitgaat van een gewijzigde begroting, waarin, behalve enige mutaties in de kapitaaldienst, ook enige verhogingen van de gewone dienst zijn verwerkt. Deze laatste betreffen vooreerst een post van f. 150 mln., wegens verhoogde uitkeringen aan onderontwikkelde gebieden, oorlogsslachtoffers, enz. Hierover wordt in de nota gezegd, dat in de S.-E.R.-nota reeds rekening is gehouden met hogere begrotingsuitgaven tot een bedrag van f. 180 mln., aangevende: „de gemiddelde stijging, waaraan de Rijksuitgaven, blijkens de ervaring gedurende de laatste jaren, in de loop van het dienstjaar onderhevig blijken te zijn”.

Verder is in de begroting nog rekening gehouden met een bedrag van f. 100 mln., dat verband houdt met de kostenstijging in de landbouw (zie tabel 1). De nota vermeldt niet, of de S.-E.R. ook reeds met deze kostenstijging had rekening gehouden. Volgens Ir. Vos ¹⁾ is dit inderdaad het geval. Wij kunnen dus beide verhogingen buiten beschouwing laten.

De vraag kan worden gesteld, of de in tabel 2A genoemde beperking van de particuliere investeringen met f. 225 mln. inderdaad zal worden bereikt. Ir. Vos ¹⁾ twijfelt hieraan, voor zover deze verondersteld wordt uit de verhoging der directe belastingen te zullen voortvloeien, en m.i. terecht. Het gevolg van deze belastingverhoging is nl. tweeërlei. Eensdeels worden de particuliere inkomens kleiner (bijv.

¹⁾ Zie zijn artikel in „E.-S.B.” van 6 maart 1957.

doordat de winstuitkeringen van N.V.'s worden verminderd. Dit kan leiden tot consumptiebeperking, maar ook tot aantasting van de besparingen. Anderzijds worden de mogelijkheden van zelf-financiering geringer, doch dit zou aanleiding kunnen geven tot een versterkte credietvraag bij de banken, dus tot geldcreatie. In 1956 heeft de fiscus door de versnelde belastinginning ruim f. 500 mln. aan Vennootschapsbelasting en Inkomstenbelasting extra ontvangen. Van een belangrijk effect op de omvang der particuliere investeringen is evenwel niet gebleken.

De bestedingsbeperking in 1957.

Na de meer uitvoerige bespreking van de beperking op jaarbasis kunnen wij hierover kort zijn. De totale bestedingsbeperking bedraagt ruim f. 400 mln. als men ook rekening houdt met de indirecte effecten (tabel 3 B). De particuliere consumptie daalt met f. 80 mln., de particuliere investeringen nemen af met bijna f. 120. mln. De financiële positie van het Rijk verbetert met f. 228 mln. of, als men met alle mutaties rekening houdt, f. 91 mln.; die van de gemeenten met f. 100 mln.

TABEL 3.

Bestedingsbeperking 1957 (in mln. guldens)

A. volgens Nota	Rijksbegroting	Consumptie			Investerings	
		Overh.	Landb.	Part.	Overh.	Part.
Bezuiniging en uitstel Rijksbegroting	+ 110,5	-43,5			- 67	
P.T.T.	+ 19,5			-19,5		
Personele belasting ..	+ 7	- 7				
Herstel oorlogsschade	+ 10	- 10				
Uitkering bevalling ..	+ 6			- 6		
Subsidie melk en suiker	+ 43,5			- 43,5		
	+ 196,5	- 50,5		- 69	- 67	
Herziening landbouwbeleid	-120		+ 150	- 30		
Belastingen:						
Investeringsaftrek ..	+ 35				- 35	
Benzine en gedistilleerd	+ 40			- 40		
Omzetbelasting	+ 12			- 12		
Tabaksaccijns	+ 22			- 22		
Personele belasting ..	+ 7			- 7		
Vennootschapsbelasting	+ 34				- 34	
Overige middelen ..	+ 1,1	- 1,1				
	+ 227,6	- 61,6	+ 150	- 180	- 67	- 69
Gemeenten	+ 100	- 25			- 75	
Totaal-Generaal ..	+ 327,6	- 86,6	+ 150	- 180	- 142	- 69

- 30

B. Gewijzigde opstelling	Totaal	Consumptie			Investerings	
		Overh.	Landb.	Part.	Overh.	Part.
Rijk + gemeenten (zie boven)	+ 328	- 87	+ 150	- 180	- 142	- 69
Indirect effect opschorting investeringsaftrek	+ 50					- 50
Indirect effect van de bestedingsbeperking ..	+ 50			- 50		
	+ 428	- 87	+ 150	- 230	- 142	- 119

- 80

Rijksbegroting	+ 228
Kostprijsstijging landb.	- 83
	+ 145
Hogere uitgaven gewone dienst ..	- 141
	+ 4
Ouderdomsfonds	+ 170
	+ 174
Overname vordering op Arg.	- 83
Totaal Rijk	+ 91
Totaal gemeenten	+ 100
	+ 191

De kosten van levensonderhoud.

De S.-E.R. had berekend, dat de door haar voorgestelde maatregelen een stijging van de kosten van levensonderhoud ten gevolge zouden hebben van 6,4 pCt. per ult. 1957, in vergelijking tot het gemiddelde van 1956. In dit cijfer waren de meerkosten van de landbouwvoorziening slechts gedeeltelijk begrepen. Niet begrepen was o.a. de loonsverhoging voor landarbeiders. De vakcentralen hebben zich inmiddels bereid verklaard voor dit laatste doel een stijging van 0,4 pCt. te willen aanvaarden, waardoor de index stijgt met 6,8 pCt. per ultimo 1957 (d.i. 7½ punt van de index).

De Regering stelt het effect van de loonsverhoging op minder dan 0,4 pCt. en is van oordeel, dat de kosten van het totale programma zullen blijven binnen het door de vakcentralen goedgekeurde cijfer. Uit de reacties van de vakcentralen is gebleken, dat zij dit „fait accompli” niet zonder meer wilden accepteren. Af te wachten blijft, in hoeverre de geringere melkprijsverhoging aan hun wensen tegemoet komt.

Commentaar.

Het is uitermate moeilijk zich een oordeel te vormen over het totale effect, dat de uitvoering van de bestedingsbeperking op onze nationale economie zal uitoefenen. Beperken wij ons tot 1957, dan blijkt de financiële positie van het Rijk per saldo te verbeteren met f. 91 mln., die van de gemeenten met f. 100 mln., indien althans de voorgenomen bezuinigingen tot dit bedrag worden geëffectueerd; in totaal dus een bedrag van ca. f. 200 mln.

In de vorige Miljoenennota werd voor 1957 een budgetair tekort geraamd, dat ongeveer f. 400 mln. groter was dan dat voor 1956. Op basis van de nieuwe cijfers zou dit nadelig verschil tot ca. f. 300 mln. worden gereduceerd. Wij ramen het financieringstekort van het Rijk voor 1956 op ca. f. 500 mln., waarbij in aanmerking moet worden genomen, dat in dat jaar ca. f. 400 mln. op lange termijn kon worden geleend. Nu voor 1957 moet worden gerekend op een onveranderd krappe kapitaalmarkt, is het duidelijk, dat het financieringstekort van het Rijk ook dit jaar aanzienlijk zal zijn.

Dit financieringstekort wordt voor een groot deel veroorzaakt door de gedwongen aflossing van schatkistpapier aan de banken, die dit geld nodig hebben om te kunnen voldoen aan de eisen, die door de verslechtering van de betalingsbalans en de uitbreiding van de chartale geldcirculatie worden gesteld. Verder lijkt het onwaarschijnlijk, dat de door de loon- en prijsstijgingen geïnduceerde kredietexpansie aanmerkelijk zal afnemen, althans niet op korte termijn.

Dit complex van oorzaken is aansprakelijk voor het feit, dat de bestedingen sneller toenemen dan de middelen, waardoor een tekort op de betalingsbalans ontstaat en prijsstijging optreedt. Om enig idee te geven van de bedragen, waarom het hier gaat, zij vermeld, dat het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans in 1956 met ca. f. 1,4 mrd. is teruggelopen. Bovendien bedroeg de prijsstijging van het bruto-nationaal produkt in 1956 ca. f. 1 mrd. Er is dus in 1956 een toename van de bestedingen boven de middelen geweest van f. 2,4 mrd. Zelfs wanneer de extra-voorraadvorming in verband met de Suez-crisis in aanmerking wordt genomen en men aanneemt, dat het voordelig saldo van de betalingsbalans over 1955 ad f. 800 mln. enigszins geflatteerd is, resteert voor 1956 een overbesteding tot een bedrag van niet minder dan f. 1,5 mrd.

Een belangrijke factor in het conjunctuurverloop wordt gevormd door de particuliere investeringen. In de nota wordt opgemerkt, dat er aanwijzingen zijn, dat de industrie bij het entameren van nieuwe investeringsplannen een zekere terughoudendheid betracht. Indien de investeringen als gevolg hiervan aanzienlijk minder snel zouden toenemen, zou een belangrijke bron van inflatie worden gestopt en dit heeft een cumulatief effect op de gehele economie. Deze mogelijkheid is, gezien het conjunctuurstadium, waarin wij verkeren, in het geheel niet uitgesloten, immers, naarmate de hausse het hoogtepunt gaat bereiken, worden de tegenwerkende krachten sterker. De onzekerheid bij de investeerders neemt toe, mede als gevolg van de afnemende liquiditeit, de grotere spanningen op de arbeidsmarkt en de kleiner wordende winstmarges. Deze symptomen zijn thans in ons land duidelijk waarneembaar.

Daarbij komt nog, dat de opschorting van de investeringsaftrek een direct financieel nadeel betekent voor de ondernemingen, die thans gaan investeren. Al deze factoren

leiden ertoe, dat de ondernemers bij het opstellen hunner investeringsplannen een grotere voorzichtigheid in acht zullen nemen. Het is dus in het geheel niet onmogelijk, dat de uitvoering van het regeringsprogramma het gewenste effect zal hebben, zij het, dat dit effect zich niet onmiddellijk doet gevoelen.

Er is ook een kans, dat de inflatoire spanningen in het buitenland weer gaan toenemen. Dit zou een gunstig effect hebben op onze betalingsbalans. Met name in West-Duitsland, waar de bewapeningsuitgaven en de sociale lasten toenemen, terwijl het disconto reeds enige malen is verlaagd, moet met bedoelde mogelijkheid rekening worden gehouden.

Er zijn dus allerlei mogelijkheden en onzekerheden. Ik waag mij dan ook niet aan een voorspelling. De enige opmerking, die ik zou willen maken is, dat het regeringsprogramma onvolledig is; het moet m.i. worden aangevuld met een duidelijke uiteenzetting van het door de Regering te voeren financiële en monetaire beleid.

's-Gravenhage.

Th. J. A. SMULDERS.

De aankopen van textielgoederen in Nederland in 1956 en 1957

De aankopen van textielgoederen door de Nederlandse gezinnen, welke in 1955 13,6 pCt. van de totale consumptieve uitgaven bedroegen, zijn de laatste jaren, mede onder invloed van de gunstige economische omstandigheden, in een opvallend snel tempo toegenomen.

TABEL 1.

Procentuele toeneming van de aankopen van textielgoederen a) (naar volume) t.o.v. het voorgaande jaar

1953	+ 7
1954	+ 8
1955	+ 13
1956	+ 20 b)

a) Uitgezonderd maatkleeding.

b) Op basis van 11 maanden realisatie en 1 maand raming.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het verloop van de textiel aankopen staat in nauwe samenhang met:

- de ontwikkeling van de consumptieve uitgaven (per hoofd) van alle goederen en diensten;
- het verloop van de prijs van textielgoederen ten opzichte van het algemene prijsniveau (de relatieve textielprijs);
- de bevolkingsaanwas.

TABEL 2.

Het verloop van de consumptieve uitgaven voor alle goederen en diensten en dat van de textielprijs

	Consumptieve uitgaven voor alle goederen en diensten		Kleinhandelsprijs van textielwaren	Relatieve textielprijs
	Hoeveelheid	Prijs		
procentuele veranderingen t.o.v. het voorgaande jaar				
1953	+ 5	- 1	- 1	0
1954	+ 6	+ 4	+ 3	- 1
1955	+ 7	+ 1	0	- 1
1956 a)	+ 8 à 9	+ 1	- 6	- 7

a) Op basis van 11 maanden realisatie.

Het kwantificeren van vorengenoemde samenhang kan worden benaderd door middel van de methode van de correlatierekening. Berekend is dat gemiddeld een stijging

van de consumptie van alle goederen en diensten met 1 pCt. in de periode 1923-1938 gepeerd ging met een toeneming van de textiel aankopen met ca. 1,2 pCt. Verder bleek gemiddeld een stijging van de relatieve textielprijs met 1 pCt. in een daling van de aankopen van textielgoederen door gezinnen met rond 0,8 pCt. te resulteren. Na de oorlog treden er vooral in de eerste jaren, onder invloed van incidentele factoren (inhaalvraag, „Korea”, kopersstaking e.a.) verschillen op tussen de werkelijke textiel aankopen en hetgeen op grond van de gevonden relaties had mogen worden verwacht (theoretische aankopen). Van het verbreken der vooroorlogse relaties is evenwel (nog) geen sprake.

TABEL 3.

Procentuele toeneming van de textiel aankopen (naar hoeveelheid) t.o.v. het voorgaande jaar

	Werkelijke aankopen	Theoretische aankopen
1953	+ 7	+ 7
1954	+ 8	+ 8
1955	+ 13	+ 12
1956	+ 20	+ 16

De uitzonderlijk toegenomen aankopen van textielgoederen in 1956 blijken slechts ten dele te kunnen worden verklaard door de gestegen koopkracht en de daling van de relatieve textielprijs (tabel 2). Een redelijke verklaring voor de opgetreden discrepantie bieden de verslechtering van de internationale politieke situatie, alsook de om verschillende andere redenen door het publiek verwachte prijsstijging van textiel, welke in belangrijke mate tot dit verschil van 4 pCt. hebben bijgedragen. Met enig voorbehoud mag dan ook worden aangenomen dat in 1956 voor rond f. 90 mln. aan textielgoederen extra is aangekocht (vervraagd gekocht en gehamsterd); dit komt overeen met 14 dagen gebruik.

Het is interessant na te gaan hoe de perspectieven voor 1957 moeten worden beoordeeld.

Hierbij moet worden vooropgesteld dat de vooruitzichten voor een verdere sterke stijging van de textiel aankopen niet

(Advertentie)

gunstig zijn. Immers, volgens het advies van de Sociaal-Economische Raad inzake de bestedingen, zou de totale consumptie van gezinnen in 1957 (naar hoeveelheid) slechts met 1 à 2 pCt. ten opzichte van 1956 toenemen. De afwijkingen tussen het S.-E.R.-advies en het regeeringsprogramma, zullen voor het niveau van de totale consumptie in 1957 slechts van geringe betekenis zijn. Op grond hiervan is het te verwachten dat de totale consumptie van gezinnen in 1957 zich (naar hoeveelheid) zal bewegen op een niveau, dat maximaal 2 pCt. hoger ligt dan dat in 1956. Dit zou een toeneming van de textielaankopen betekenen met 2 à 3 pCt. ten opzichte van de theoretische aankopen (dus excl. vervroegde en hamsteraankopen) in 1956 (zie regel 1 van tabel 4).

Daar het zeer waarschijnlijk moet worden geacht dat het grootste deel der in 1956 aangelegde voorraden in 1957 zal worden verbruikt, zouden de textielaankopen in 1957 (naar hoeveelheid) voor de eerste maal sedert jaren een daling kunnen gaan vertonen. Dit blijkt uit onderstaande tabel, waarbij de stijgingspercentages steeds t.o.v. 1955 zijn aangegeven.

TABEL 4.
Verloop van de aankopen van textielgoederen door gezinnen (hoeveelheid)

	1956	1957
	verandering t.o.v. 1955	
1. theoretische textielaankopen	+ 16	+ 18 à 19
2. vervroegd gekocht of gehamsterd (resp. ingeteerd)	+ 4	- 3 a)
3. textielaankopen	+ 20 b)	+ 15 à 16

a) Schatting.
b) Werkelijke aankopen.

Wellicht ten overvloede zij erop gewezen dat van een constante relatieve textielprijs is uitgegaan.

Mocht het verloop van de prijs van textielgoederen in 1957 echter onverhoopt een ten opzichte van alle overige consumptiegoederen ongunstig beeld vertonen, dan zou een verdere daling van de aankopen hiervan het gevolg kunnen zijn.

In aansluiting op het bovenstaande lijkt het gewenst te wijzen op de onrustbarende stijging van de invoer van eindprodukten.

TABEL 5.
Het verloop van het invoervolume van textielprodukten

	1954	1955	1956
	procentuele verandering t.o.v. het voorgaande jaar		
Weefsels van katoen	+ 15	+ 2	+ 24
„ „ wol	+ 21	+ 17	+ 31
„ „ rayon	+ 58	+ 9	- 6
Kousen en tricot	+ 24	+ 35	+ 45
Confectie	+ 33	+ 74	+ 60

Hopelijk zal de „pauze” in 1957 aanleiding geven tot het terugdringen van de invoerstroom, welke onder invloed van de enorm gestegen vraag op de binnenlandse markt reeds een zeer hoog peil heeft bereikt.

's-Gravenhage.

M. FRAENKEL.

BOEKBESPREKINGEN

Drs. F. W. Dirker, Prof. Dr. R. van Dijk, Prof. Dr. R. Schippers: *De industrialisatie en ons volk*. Uitgegeven in opdracht van De Christelijke Nationale Bibliotheek, door T. Wever te Franeker, 272 blz., f. 10.

Onder bovenstaande titel verscheen, met een voorwoord van Prof. Zijlstra, een boek dat uit drie delen bestaat: Drs. F. W. Dirker, econoom, schrijft over „Industrialisatie en nationale welvaart”, Prof. Dr. R. van Dijk, socioloog, over „Industrialisatie en gezin”, Prof. Dr. R. Schippers, sociaal-ethicus, over „Kerk en industrialisatie”.

Deze bundel wil, aldus Van Dijk, op eenvoudige wijze iets vertellen over de problemen, die de voortgaande industrialisatie oproept. Men richt zich — het sterkst merkbaar bij Schippers, het minst bij Dirker — in het bijzonder tot het Gereformeerde volksdeel.

Dirker geeft, steunend op de Industrialisatienota's en dergelijke stukken, een uitvoerige uiteenzetting over de ontwikkeling van onze industrialisatie, alsmede over de noodzaak en betekenis daarvan uit nationaal-economisch oogpunt. Voor vele lezers van dit economisch weekblad zal hij weinig nieuws bieden doch wel een goede samenvatting.

Van Dijk poogt de invloed van de industrialisatie op het gezin te schetsen, speciaal op het plattelandsgesin. Vroeger was dit meer „open” en stond het onder invloed van de „dorps-adat”; thans wordt het meer „gesloten”, elk gezin krijgt meer een eigen karakter. Een spanningen verwekkende „verschuiving der normativiteit” treedt op. Tegelijk wordt het gezin kleiner, en het drie-generaties-gezin (incl. de grootouders) maakt plaats voor het twee-generaties-gezin. Het valt te betreuren dat deze belangrijke stof wordt behandeld in een betoogtrant, die op diverse punten zeker meer diepgaand en puntiger had kunnen zijn.

Ikzelf, niet-Gereformeerde, werd het meest getroffen door het warm-levende en eerlijke betoog van Schippers. Deze heeft zich — gelukkig! — niet geheel gehouden aan de titel van het boek: „De industrialisatie en ons volk”. Anders immers waren de onderdelen van zijn (ook overigens belangwekkende) betoog die slechts betrekking hebben op één volksdeel, het Gereformeerde, waarschijnlijk ongeschreven gebleven. En juist waar het gaat over de confrontatie van dit speciale volksdeel — dat de auteur na aan het hart ligt — met de door de industrialisatie geschapen problematiek is de uiteenzetting m.i. bijzonder boeiend. Zie bijv. het betoog dat de eerste fase van de

Nederlandse industrialisatie goeddeels langs de Gereformeerden heenging maar dat dit in de toekomst waarschijnlijk anders zal lopen, of de gedeelten over de zondagsarbeid, over de oude en nieuwe taken van de Kerk, over „Het proefveld in de wijngaard des Heren”.

De industrievestiging op het platteland, aldus Schippers, brengt een eigen problematiek mee en de Kerk zal goed doen daar oog voor te hebben. Voor de lezer, die in zijn dagelijks werk vooral te maken heeft met het economisch aspect, kan het nuttig zijn zich door de laatste twee gedeelten van dit boek te laten voorlichten over de veelheid van niet-economische problemen waarvoor ons volk, en met name ook het genoemde volksdeel en zijn kerk, door de industrialisatie wordt gesteld — problemen die wij, naar Zijlstra terecht zegt, liefst vroegtijdig moeten onderkennen ten einde ons voor de oplossing te kunnen inzetten.

Scheveningen.

ED. VAN CLĒEFF.

Fiscaal arrestenboekje. Keuze uit 10.000 fiscale arresten, samengesteld onder redactie van Prof. Mr. H. J. Hellema. Uitgeverij FED, Amsterdam 1956, 229 blz., f. 3,90.

Het „Fiscaal arrestenboekje” van de uitgeverij FED te Amsterdam wordt door de redactiesecretaris *Tj. S. Visser* in het slotwoord „een uitgeversavontuur” genoemd. Men zal zich afvragen waarom.

Het avontuurlijke zit zeker niet in de keuze van de medewerkers (de professoren *Hellema* — hoofdredacteur —, *Doedens*, *Schendstok* en *Smeets* plus twee — *C. en Mr. J. — van Soest* en alsmede de reeds genoemde redactiesecretaris); een uitermate deskundig team. Evenmin zit het in de keuze van de stof: voor een boekje met 50, over het algemeen recente, arresten vindt men altijd voldoende gegadigden. Het waagstuk is de wijze waarop de uitgave gebracht wordt. Het is een „pocketeditie” (f. 3,90) zodat de markt een groot aantal moet opnemen wil de uitgever „aan zijn trek” komen. Er zit een sterk sociaal element in: ieder die — op welke wijze ook — het belastingrecht benaderen wil kan zich dit werkje aanschaffen.

In het voorwoord wordt de keuze (50 uit 10.000) min of meer willekeurig genoemd, maar in het slotwoord vindt men de bekentenis dat gezocht is in twee richtingen. In de eerste plaats naar arresten die in hun samenhang bezien inzicht geven: de onderwijszijde. Daarnaast naar brandpunt- en toekomst-arresten: de praktijkzijde, waarvan uiteraard de studerende ook profijt heeft.

Om — evenals de samenstellers het deden — met de laatste zijde te beginnen: van het zeer grote aantal arresten van de Hoge Raad en uitspraken van de Tariefcommissie is vooral bezien datgene wat momenteel nog actueel is. Dit is de praktische zijde van de uitgave: er wordt naast inzicht feitenkennis geboden. Hiervan is het gevolg dat de uitgave „bij” zal moeten blijven. Het blijkt immers dat het vuur in het brandpunt gedoofd kan worden door een wetswijziging of dat de voor de toekomst aangegeven weg na enige tijd niet zo breed blijkt te zijn doordat een nieuw arrest minder ruimte geeft dan men aanvankelijk had verwacht. Moge het blijken dat het aantal liefhebbers voor deze opzet zodanig is dat de uitgave voortgezet kan worden zonder het in fiscale werken gebruikelijke knip-en-plakwerk.

Wat de onderwijszijde betreft: de uitstekende noten op de arresten zijn kort gehouden: de noot is niet een herhaling in leesbare taal van het arrest zelf. Op deze wijze blijft elk

arrest de volle aandacht en de volle waarde behouden. Aan het slot vindt men een beschouwing van de hoofdredacteur over wetsinterpretatie, welke zeer goed past in het werkje, zowel wat de diepte als wat de omvang (15 blz.) betreft. De onderwijszijde is dan ook de sterkste: wie „er in wil komen” of „bij wil blijven” en zich niet dagelijks in de fiscale materie beweegt zal het met genoegen lezen en gebruiken.

Schoonhoven.

B. W. BUENK.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was krap, bleef krap en zal vooreerst ook krap blijven. Dit laatste verneemt men althans, als men zijn oor in marktkringen te luisteren legt. Ook de Nederlandsche Handel-Maatschappij deelt deze opinie in haar jongste kwartaalbericht waar zij, schrijvend over de „affaires met beding van wederinkoop” die De Nederlandsche Bank de laatste tijd enige malen heeft toegepast, opmerkt dat deze op zichzelf zeer welkome nieuwe techniek uiteraard niet kan bijdragen tot een wezenlijke raming van de geldmarkt. De spanning tussen vraag en aanbod van korte middelen blijft aanhouden en voor zover thans valt te overzien zal de geldmarkt in de eerstkomende maanden wel krap blijven, aldus dit bericht. Onder de argumenten voor deze zienswijze wordt o.a. vermeld dat voorlopig een belangrijke stijging van de deviezenreserves weinig waarschijnlijk lijkt, dat er in 1957 relatief weinig schatkistpapier afloopt (nl. ca. f. 700 à f. 800 mln. van het in totaal uitstaande bedrag van f. 2.800 mln.) en dat de uitzettingen in het buitenland en de aan buitenlandse banken verstrekte voorschotten in 1956 reeds zeer aanzienlijk zijn gedaald, zodat hieruit thans geen belangrijke bijdrage meer te verwachten is voor verruiming van de binnenlandse geldmarkt.

Eén van de weinige veranderingen op de geldmarkt tijdens de laatste weken betrof een opleving van de vraag naar kasgeldleningen van de zijde der gemeenten. Nu zij weer door de jongste kapitaalsuiterkeringen van het Rijk beginnen heen te raken, nemen de gemeenten noodgedwongen wederom hun toevlucht tot deze vorm van financiering van hun woningbouw- en andere kapitaalsuitgaven. Ware dit een tijdelijke aangelegenheid, slechts een kniesoor zou erover vallen. Het onrustbarende van de huidige situatie is echter, dat het Rijk noch de gemeenten voor zover bekend perspectief zien in het verkrijgen van voldoende langlopende middelen voor deze langlopende investeringen. Men wacht blijkbaar op een wonder, een hachelijke methode, die reeds menig zakenman in de grootste moeilijkheden bracht.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt was weer eens een vleugje buitenlandse vraag naar aandelen Koninklijke te constateren, hetgeen direct wat meer fleur aan de markt gaf en prettige herinneringen wekte aan de vervlogen dagen van vóór september 1955. Van een reprise van de grote uitverkoop van deze aandelen op de schaal van 1953-1955 was echter geen sprake. Daar de stelling geldt: „effectenverkoop naar het buitenland = kapitaalimport uit het buitenland” brengt het opdrogen, althans traag vloeien van deze bron mede, dat ons land thans wat zijn kapitaalvoorziening

betreft veel meer op eigen benen moet staan dan tot voor kort. Aan het feit, dat deze benen niet zeer sterk zijn is de huidige impasse op de kapitaalmarkt voor een niet onbelangrijk deel toe te schrijven; in verhouding tot de totale investeringsbehoeften (o.a. voor industrialisatie en woningbouw!) is de binnenlandse kapitaalvorming blijkbaar onvoldoende.

Wat deze kapitaalvorming betreft is het opvallend, dat de Overheid ook onder de huidige penibele omstandigheden er niet toe overgaat de particuliere besparingen te mobiliseren, doch zich voor de verbruiksbeperking op prijs- en belastingverhoging verlaat. Bij degene, die de mensenmassa's gadesloeg, die zich jl. dinsdag voor de bankloketten verdrongen bij de inschrijving op de jongste premielening der gemeente Rotterdam (die er als koeking) rees. onwillekeurig de vraag, of een dergelijke mobilisatie, onder toepassing van het principe „vele kleintjes maken een grote” geen zin zou hebben. Zou het nu werkelijk zo'n nationale ramp zijn, zo vraagt men zich af, als een flink aantal vaderlanders er hoe dan ook toe gebracht zou worden — desnoods dan maar met een nog wat hogere rente, met premies of met fiscale faciliteiten — een deel van hun verdiensten voortaan niet meer zo schielijk per brommer naar de televisiemagazijnen te brengen doch dit in plaats daarvan voor de financiering van investeringen ter beschikking te stellen?

Vermoedelijk passen dergelijke gedachten echter niet in het progressieve financieel-economische beleid van de Nederlandse Regering die — ondanks wat geredekavel over bezitsvorming bij de verkiezingen en in gesprekscentra — maar wat een hekel heeft aan kleine kapitalistjes en a fortiori zal gruwen van maatregelen, die dit ras nog zouden doen groeien. Veel liever heeft de Overheid te doen met de grote institutionele beleggers, die met wat lichte toespelingen op het invoeren van wettelijke beleggingsvoorschriften of door de politieke vrienden op hun congressen de oude nationalisatie-boeman nog eens van stal te laten halen, vrij gemakkelijk tot rede zijn te brengen. In tegenstelling tot de ondankbare particuliere beleggers, die altijd een hogere rente willen dan zij krijgen, willen de institutionele beleggers juist, dat de rente niet verder zal worden verhoogd. Zo kan men thans in deze kringen horen verluiden, dat de Regering op hun verzoek heeft beloofd, bij komende uitgaven van overheidsleningen voorlopig de leningsvoorwaarden niet gunstiger te zullen stellen, dan bij de grote leningstransacties t.b.v. de gemeentefinanciering tussen institutionele beleggers en Bank voor Nederlandsche Gemeenten.

Wat laatstgenoemde transacties betreft is thans gepubliceerd, dat zij een omvang hebben van f. 650 mln. voor 1957 en 1958 tezamen. Door aftrekken van het bedrag door de levensverzekeringmaatschappijen verschaft ad f. 400 mln. resteert f. 250 mln. die dan, naar men hoopt, door de pensioenfondsen zullen worden gefourneerd.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	1 mrt. 1957	8 mrt. 1957	15 mrt. 1957
Algemeen		200,1	200,5	200,8
Internat. concerns		275,9	276,1	277,2
Industrie		148,3	147,4	146,9
Scheepvaart		163,3	160,8	162,7
Banken		118,8	118,5	116,5
Indon. aand.		94,6	99,9	99,1

Aandelen	f. 166,80	f. 167,70	f. 170,10
Kon. Petroleum			
Unilever	363½	363½	362
Philips	247	251½	251
A.K.U.	202½	196	192
Kon. N. Hoogovens	300	295½	295
Van Gelder Zn.	192½	189	192½
H.A.L.	165½	166	169½
Amsterd. Bank	209	206	204
H.V.A.	87	92½	91½

Staatsfondsen	1 mrt.	8 mrt.	15 mrt.
2½ pCt. N.W.S.	67	67	66¾
3½ pCt. 1947	88½	90¼	89½
3½ pCt. 1955 I	87	87¾	87½
3 pCt. Grootboek 1946	87	87¾	87½
3 pCt. Dollarlening	93¾	94¼	93¾
Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	90½	91	90½
3½ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954II/III	84½	84	85
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	89	89½	92
3½ pCt. Philips 1948	94	94	94¾
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank	85¾	85½	84
New York			
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	468,9	471,6	474,3

J. C. BREZET.

In Londen.....

Bond Street

Wij geven u de verzekering, dat de meeste mannen van betekenis die deze straat dagelijks passeren, lopen op

Barratts of Britain, de klassieke schoen met de moderne lijn. Deze schoen uit de Engelse topklasse is in Nederland exclusief verkrijgbaar bij:

BATA INTERNATIONAL

Amsterdam Den Haag

beschikbare krachten

Economisch en juridisch adviseur, 39 jaar, ruime, deels internationale ervaring, voor een groot deel liggende op het gebied van tact vereisende onderhandelingen, is beschikbaar voor

Leidinggevende bedrijfsfunctie

Zeere goede referenties. Br. onder no. E.S.B. 12-3, Postbus 42, Schiedam.

Juriste

34 jaar, met ruime ervaring op het gebied der sociale verzekeringswetgeving en gewend zelfstandig verantwoordelijke werkzaamheden te verrichten, wenst te veranderen van werkkring. Brieven onder E.-S.B. 12-4, postbus 42, Schiedam.

De **Ocrietfabriek N.V. te Baarn** roept voor haar nieuw op te richten **bedrijfsbureau** gegadigden op voor de functie van

HOOFD-BEDRIJFSBUREAU

welke functionaris na korte inwerkperiode de leiding over deze belangrijke afdeling in de onderneming op zich moet nemen.

Voor deze functie wordt vereist:

- ervaring op een bedrijfsbureau
- algemeen technische kennis en/of goed technisch inzicht
- algemene kennis van werkclassificatie, tarifiëring en capaciteitsberekening
- economisch inzicht en rentabiliteitsbegrip
- goede algemene ontwikkeling
- leeftijd 30—40 jaar.

Gezien de aard van de functie zullen aan deze functionaris ook qua karakter en persoonlijkheid uiteraard zeer hoge eisen moeten worden gesteld.

Reflectanten worden uitgenodigd om bij wijze van eerste oriëntatie **telefonisch** contact op te nemen met K 2954-3641, afd. Personeelszaken toestel 003. Hierna zal met de daarvoor in aanmerking komende belangstellenden een persoonlijk onderhoud plaatsvinden, waarin wederzijds verdere inlichtingen kunnen worden uitgewisseld.

Ocriet FABRIEK N.V. BAARN

De **Regering van de Soedan** vraagt een

tweetal statistici

waarvan de één een ruime ervaring moet bezitten op het gebied van statistisch onderzoek, o.a. op dat van het nationaal inkomen, terwijl voor de tweede enige ervaring gewenst is.

De werkzaamheden zullen omvatten statistisch onderzoek op een breed terrein, zoals bevolking, kosten van levensonderhoud, nationaal inkomen, betalingsbalans. Geboden wordt een kort contract van twee jaar. De salarisschaal is voor de ervaren statisticus £ 1.866—£ 2.106; voor de jongere statisticus £ 1.146—£ 1.786 per jaar. De reiskosten voor het gehele gezin zijn voor rekening van de Soedaanse Regering. Uitrustingsstof bedraagt £ 50.

Belangstellenden kunnen zich voor verdere inlichtingen wenden tot het Bureau voor Internationale Technische Hulp, van Alkemadelaan 500, 's-Gravenhage.

STAFFUNCTIONARIS

Een Rotterdams Scheepvaart- en Expeditiebedrijf zoekt een medewerker voor een leidinggevende functie in zijn organisatie. Deze moet een grondige praktische en theoretische kennis hebben van de bedrijfsseconomie en hij moet de moderne talen beheersen. Zijn werk zal voornamelijk liggen op het gebied van de interne kantoororganisatie, terwijl voor iemand met aanleg in deze richting er tevens de mogelijkheid bestaat tot commerciële activiteiten of tot werkzaamheden op personeelsgebied.

Uit het bovenstaande zal het duidelijk zijn, dat hier voor een actieve, representatieve en intelligente kracht een aantrekkelijke functie ligt met veelzijdige en goede toekomstmogelijkheden.

Sollicitanten worden verzocht hun brieven met de hand te schrijven en, gemerkt „B. E.“, te richten aan

Dr. Ir. H. J. KOLKMAN, W. VERSCHOOR
en Drs. J. C. OUDSHOORN
PSYCHOLOGISCH ADVISEURS
Groothandelsgebouw B 7 - Rotterdam.

Abonneert U DE ECONOMIS

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stouten,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 20.10
fr. p. post f 23.60; voor buitenland f 19.—; fr. per jaar f 20.10.

Abonnementen worden genomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOONEN
TE HAARLEM